

TAUTINIŲ bendrijų 2016 naujienos Nr. 1 (56)

Aleksandro Barabanovo nuotr.

Trakų lenkų ansamblis „Tročane“ („Trakiečiai“).

Šiomet sukako 25-eri metai nuo 1991 metų sausio 13-osios tragiškų įvykių. Tada, prieš ketvirtį amžiaus, Lietuvos žmonės apgynė laisvę ir savo valstybės nepriklausomybę. Laisvės gynėjų gretose buvo įvairių Lietuvos tautų atstovai.

p. 10

Po kelerių metų minėsime reikšmingą ir išskirtinę Lietuvos istorijos datą – šimtąsias Lietuvos valstybės atkūrimo metines. 1918 m. vasario 16 d. Nepriklausomybės aktas pasauliui paskelbė, kad Lietuva gyva, ji neišnyko per svetimųjų priespaudą, trukusią daugelį dešimtmečių. Besikuriančios valstybės tykojo daugybė pavojų. Ją reikėjo su ginklu rankose apginti nuo išorės priešų. Toje kovoje dalyvavo tūkstančiai savanorių. Tarp jų buvo nemažai kitataučių, kurie Lietuvą laikė savo tėvyne ir dėl jos laisvės buvo pasiryžę paaukoti savo gyvybę. Vienas tokių – vokiečių Andrius Peteraitis iš Tauragės.

p. 18

Kaip atsiranda tolerantiškumas? Kas tai yra? Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad tai visiems žinomas ir savaime suprantamas dalykas, ir nėra nieko paprasčiau kaip jį deklaruoti. Bet įsigilinus į dalyko esmę, ypač į pastaruoju metu pasaulyje vykstančius procesus, pamatai, kad atsakymas nėra toks paprastas. Apie tai dr. Halinos Kobeckaitės straipsnis „Tolerantiškumas – gyvenimo taisyklė, kurią reikia išmokti visiems“.

p. 24

Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės išleido 2016-ųjų metų kalendorių, kuriame pristatomos kai kuriose Lietuvos bibliotekose esančio tautinių mažumų spausdinto paveldo knygos. Dingstį išleisti tokių kalendorių paskatino tai, kad Lietuvos Respublikos Seimas 2016-uosius metus paskelbė Bibliotekų metais.

p. 5

Vasario 10 d. Vilniuje vyko konferencija „Tautinių mažumų politika. Estijos pavyzdys“, kurią surengė Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Tautinių bendrijų, kitų nevyriausybinių organizacijų, valstybinių institucijų, žiniasklaidos atstovai svarstė tautinių mažumų integracijos, tautinio tapatumo išsaugojimo ir kitas problemas.

p. 6

Leidinių spaudai parengė

Redakcinė komisija

Adresas: Tautinių bendrijų namai,
Raugyklos g. 25, LT-01140 Vilnius.

Tel./faksas (8~5) 216 04 08

el.paštas: tbn@takas.lt

ISSN 2029-7394

Tiražas: 200 egz.

Redakcinės komisijos nuomonė
nebūtinai sutampa
su autorių nuomone

M a k e t a v o

Mindaugas Markevičius

T u r i n y s

AKTUALIJOS

Ministras Š. Birutis: 2015-aisiais metais pradėti darbai bus tęsiami ir šiemet.....	2
Lietuvai reikia daugiau žiniasklaidos priemonių, kurios pasiektų tautines bendruomenes	2
LRT televizijos laidos „Rusų gatvė“ vedėjui O. Kurdiukovui – valstybės apdovanojimas	3
Žydų bendruomenės vadovė: valstybė pradėjo skirti daugiau dėmesio žydų paveldo ir kapinių išsaugojimui.....	3
G. Rone, J. Rumša. Laukia įdomus ir atsakingas darbas	4
Kalendoriuje – tautinių mažumų spausdinto paveldo knygos	5
Tautinių mažumų integracija Estijoje – daugiašalis procesas	6
Tautinės bendrijos rinkosi į tradicinę Duonos šventę	7
J. Rumša. Kaziuko mugėje – tautinės bendrijos	8
V. Žemaitis. Karaimas gimimo dieną švęsavo tyliai, nes ji buvo Vasario 16-ąją.....	9
Laisvę gynė įvairių tautybių Lietuvos žmonės	10
V. Gražulis. Kulkos virš parlamento neįbaugino jo gynėjų.....	10
Z. Sesickienė. Dirbome iki paskutinės minutės	11
Tarp Gerumo kristalo laureatų – tautinių bendrijų atstovė	12
„Man lietuvių kalba yra kaip alyvuogės“	13
A. Jakubauskas, D. Kurmilavičiūtė. Totoristikos mokslo baruose laukia daug naujų atradimų.....	16
J. Rumša. Vokiečio – Lietuvos savanorio – sūnus ilgus metus slėpė savo tautybę.....	18
Pavasaris atėjo. Švęskime Marcišorą.....	21
A. Dambrasas. Viešų renginių kalba: ką nustato teisės aktai.....	23

TRADICIJOS IR PAPROČIAI

Romų pasakose atsispindi tautos tradicijos ir gyvenimo būdas	22
--	----

POŽIŪRIS

H. Kobeckaitė. Tolerantiškumas – gyvenimo taisyklė, kurią reikia išmokti visiems.....	24
---	----

NAUJOS KNYGOS

Knygos centre – Šaltojo karo laikai.....	14
Prie stalo – ir tautinės mažumos.....	14
Moteris, kuri pranoko savo laikmetį.....	15
Svarbu išsaugoti ne tik paveldą, bet ir istorinę atmintį.....	26
Leidinių lenkų kalba bibliografija: nuo 1944 m. iki šių dienų.....	26
Atgimė dingę pėdsakai.....	27

TAUTINĖS MAŽUMOS UŽSIENYJE

Lyviai – Latvijos autochtonai	28
-------------------------------------	----

S U M M A R Y.....	28
--------------------	----

Ministras Š. Birutis: 2015-aisiais metais pradėti darbai bus tęsiami ir šiomet

Sausio 4 d. Ministras Pirmininkas Algirdas Butkevičius pateikė ataskaitą apie nuveiktus darbus 2015-aisiais metais. Be Vyriausybės vadovo paminėtų kylančių kultūros darbuotojų atlyginimų ir atnaujintų infrastruktūros objektų, kultūros ministras Šarūnas Birutis pažymėjo ir kitus darbus, kurie susiję su informacinės visuomenės imuniteto stiprinimu, tautinių mažumų kultūra, profesionalios kultūros sklaida regionuose ir užsienyje, vaikų ir jaunimo kultūrine edukacija, pilietiškumo skatinimu, kultūros paveldo apsaugos ir atminties institucijų stiprinimu.

Pasak ministro, kalbant apie 2015-uosius metus, svarbu paminėti įsteigtą Tautinių mažumų departamentą. „Tautinių mažumų departamento įkūrimas rodo Vyriausybės dėmesį, sutelktą į tautinių mažumų problemas. Plečiantis daugiakultūrinei aplinkai, valstybės tikslas – sukurti darną, kuri užtikrintų

tautinių mažumų sklandų integravimąsi į Lietuvos visuomenę ir leistų naudoti kultūrinį jų potencialą valstybės pažangai“, – sakė Š. Birutis.

Ministras pažymėjo, kad pernai buvo skiriamas didelis dėmesys Pietryčių Lietuvos regiono stiprinimui pla-

Kultūros ministras Š. Birutis

nuojant lėšas kultūros infrastruktūros gerinimui ir skatinant profesionalios kultūros sklaidą. Šie darbai bus tęsiami ir šiomet.

Lietuvai reikia daugiau žiniasklaidos priemonių, kurios pasiektų tautines bendruomenes

Ministras Š. Birutis, D. Mijatovič, A. Richter.

„Šiandien matome, kad trūksta objektyvios informacijos kanalų ne lietuvių kalba. Pats esu kalbėjęs su Pietryčių Lietuvos gyventojais, kurie sako, kad neturi alternatyvų ir žiūri tik Kremliaus valdomas žiniasklaidos priemonės. Kai kuriose šeimose vaikams netgi draudžiama žiūrėti laidas lietuvių kalba. Tad situacija iš tiesų

pinti, kad atsirastų galimybės nuolat skatinti ir tobulinti prieigas prie informacijos ne lietuvių kalba“, – sakė Š. Birutis.

2015 m. pabaigoje ESBO paskelbė leidinį anglų kalba „Propaganda ir žiniasklaidos laisvė“ (<http://www.osce.org/fom/203926?download=true>), kuriame aptariami klausimai aktualūs

Vasario 3 d. Kultūros ministerijoje vyko ministro Šarūno Biručio ir Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos (ESBO) atstovų – ESBO žiniasklaidos laisvės atstovės Dunjos Mijatovič ir ESBO žiniasklaidos laisvės biuro atstovo iš Ukrainos Andrei Richter – susitikimas. Susitikime aptarti svarbiausi kovos su priešiška propaganda aspektai ir žurnalistikos iššūkiai.

rimta, todėl mes, kaip visus savo piliečius mylinti ir gerbianti šalis, turime pasirū-

demokratinių šalių visuomenėms bei institucijoms, formuojančioms audiovizualinę politiką, taip pat dalyvaujančioms žiniasklaidos reguliavimo ir savireguliacijos veikloje. Leidinyje taip pat yra pateiktos rekomendacijos kovai su propaganda. Kultūros ministerija kartu su Žurnalistų sąjunga išvers šį leidinį į lietuvių kalbą artimiausiu metu.

Ministerija nuo ministro kadencijos pradžios diskusijose tiek nacionaliniu, tiek ES mastu pasisako už pilietiškai atsakingos bei kritiškai mąstančios žiniasklaidos vaidmens stiprinimą.

LRT televizijos laidos „Rusų gatvė“ vedėjui O. Kurdiukovui – valstybės apdovanojimas

Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė Vasario 16-osios – Valstybės atkūrimo dienos proga už nuopelnus Lietuvai ir mūsų šalies vardo garsinimą pasaulyje valstybiniais apdovanojimais apdovanojo 38 Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių piliečius.

„Savo darbais jūs šlovinate valstybę, kuri jums yra brangi, kuri yra tikslas ir vertybė. Jums Lietuva visada išliks Tėvynė, valstybė, kuri padeda, kuri gelbsti, kuria galima didžiulius“, - sakė Prezidentė.

Pasak valstybės vadovės, artėjame prie mūsų valstybės šimtmečio, iš kurio beveik 50 metų buvome nelaisvi. Šiandien ir vėl aplink girdime įvairių grėsmių. Tarp mūsų yra nemažai žmonių, kurie prieš 25 metus matė, ką reiškia agresoriaus grasinimai. Todėl mums visiems – ir vyresniems, ir jaunesniems – svarbiausia yra Lietuvos laisvė.

Ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ medaliu apdovanotas Olegas Kurdiukovas – žurnalistas, eseistas, vertėjas, ilgametis populiarios Lietuvos televizijos laidos „Rusų gatvė“ autorius, redaktorius ir vedėjas, rusų tautinės bendrijos kultūros ir tarpkultūrinio dialogo Lietuvoje puoselėtojas.

Pernai O. Kurdiukovui įteikta Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

Prezidentė D. Grybauskaitė ir žurnalistas O. Kurdiukovas.

premią už tarpkultūrinio dialogo skatinimą ir sklaidą visuomenės informavimo priemonėse 2015 metais.

TBN inf.

Žydų bendruomenės vadovė: valstybė pradėjo skirti daugiau dėmesio žydų paveldo ir kapinių išsaugojimui

F. Kukliansky

„Lietuvos valstybė pradėjo skirti daugiau dėmesio žydų paveldo ir kapinių išsaugojimui. Šalies miesteliuose nebelikus žydų, senosios sinagogos panaudos sutarčių pagrindu yra perduodamos miestų ir miestelių kultūrinėms reikmėms“, - sausio 4 d. teigė Lietuvos žydų bendruomenės pirmininkė Faina Kukliansky.

Ji taip pat atkreipė dėmesį į Vilniuje ir Niujorke prasidėjusius darbus skaitmenizuojant Vilniuje iki Antrojo pasaulinio karo sukauptą unikalų Žydų mokslinių tyrimų instituto YIVO archyvą apie žydų gyvenimą Rytų Europoje iki Holokausto.

Apžvelgdama praėjusius metus, bendruomenės vadovė taip pat atkreipė dėmesį, kad pastaraisiais metais

„matomi reikšmingi pokyčiai Lietuvos ir Izraelio santykiuose“ – Izraelis atidarė ambasadą Vilniuje, Izraelyje su oficialiais vizitais lankėsi Lietuvos Prezidentė ir Premjeras.

Vertindama diskusijas dėl senųjų Šnipiškių kapinių vietoje esančių Sporto rūmų rekonstrukcijos, F. Kukliansky pabrėžė, kad „kapinių reikalai yra ir bus sprendžiami su rabinų priežiūra – sutartis su jais buvo pasirašyta 2009 m.“

Bendruomenės vadovė taip pat teigė, kad 2016 m. tikisi pokyčių šalies mokyklų švietimo programose, kuriose atsirastų daugiau vietos žydų kultūrai, žydų indėliui į Lietuvos istoriją ir Holokaustui.

TBN inf.

Laukia įdomus ir atsakingas darbas

Kaip esame pranešę praeitame „Tautinių bendrijų naujienų“ numeryje, Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktorės dr. Vidos Montvydaitės įsakymu patvirtinta Tautinių bendrijų tarybos personalinė sudėtis. Ji dirbs ketverius metus, vieneriais metais ilgiau negu dirbo ankstesnių kadencijų Tarybos. Tarybos pirminke išrinkta Vilniaus latvių draugijos pirmininkė Gunta Rone. Ji pakeitė šiame poste praėjusią kadenciją dirbusią Lietuvos totorių bendruomenės atstovę Galiną Miškinienę. „Tautinių bendrijų naujienos“ paprašė G. Ronės atsakyti į keletą klausimų.

Jonas RUMŠA

- Kokiomis nuotaikomis pradėsite eiti naujas pareigas?

- Esu dėkinga mano kolegoms – Tautinių bendrijų tarybos nariams – už parodytą man pasitikėjimą, kuri stengsiuosi pateisinti. Man malonu, kad teks dirbti su puikiais žmonėmis. Visi Tarybos nariai turi ilgametę darbo savo bendruomenėse patirtį, yra autoritetingi. Kai kurie Tarybos nariai dirba ne vieną kadenciją. Kiti išrinkti pirmą kartą. Žodžiu, yra visos prielaidos kūrybingam, įdomiam darbui, kokiam visi Tarybos nariai ir nusiteikę. Savo, kaip Tarybos vadovės, pareigą matau sudaryti draugišką, kūrybingą atmosferą, kurioje būtų gerbiama kiekvieno nuomonė, o sprendimai priimami diskusijos pagrindu.

Mus, kaip ir apskritai tautines bendruomenes, optimistiškai nuteikė Tautinių mažumų departamento prie LR Vyriausybės įkūrimas.

- Kokie Jūsų artimiausi planai? Kokius renginius norėtumėte paminėti?

- Metų pradžioje pagal tradiciją svarstomi tautinių mažumų organizacijų kultūros ir švietimo projektų finansavimo klausimai. Daugelis bendrijų pateikė įdomius projektus, kuriuose atsispindi tautinės tapatybės, tradicijų, papročių išsaugojimo, tautinių švenčių minėjimo klausimai, integracijos į Lietuvos visuomenę uždaviniai.

Malonu, kad šiais metais tautinių bendrijų projektams finansuoti skirta per 100 tūkst. eurų, t. y. beveik 20 proc. daugiau negu ankstesniais metais.

Šiomet trečią kartą mūsų šalyje bus minima Tautinių bendrijų diena, kuri, kaip žinoma, yra gegužės 21-ąją. Norime, kad ji būtų pažymima plačiau. Šiomet šią šventę ketiname surengti Visagine, kur gyvena daugelio tautybių atstovai.

Jau kelerius metus Tautinių bendrijų namuose rengiame Duonos šventę. Jos metu tautinės bendrijos pristato savo nacionalinę duoną, pa-

G. Rone

sakoja apie jos gaminimo ypatumus, valgymo tradicijas.

Didelio tautinių bendrijų aktyvumo ir visuomenės susidomėjimo sulaukia Lietuvos tautų festivalis „Kultūrų tiltai“, Tautinių kultūrų diena Klaipėdoje.

Taryba yra visuomeniniais pagrindais prie Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės veikiantis patariamasis organas, atstovaujantis tautinėms mažumoms Lietuvos tautinių mažumų politikos koordinavimo klausimais.

***Taryba atstovauja tautinių mažumų interesams valstybės įstaigose ir institucijose;**

***dalyvauja teisėkūros procesuose, įvairiose komisijose ir darbo grupėse; atlieka patarėjo vaidmenį, sprendžiant strateginius tautinių mažumų tapatumo saugojimo ir kultūros plėtotės klausimus;**

***nuolat stebi tarptautinių teisės aktų ir įsipareigojimų tautinių mažumų klausimais įgyvendinimą bei teikia dėl jų pasiūlymus;**

***analizuoja įstatymų ir kitų teisės aktų projektus, kuriuose numatoma spręsti tautinių mažumų klausimus, ir teikia pastabas bei pasiūlymus dėl jų turinio Departamentui;**

***teikia pasiūlymus Departamentui dėl politikos tautinių mažumų srityje tobulinimo ir veiklos organizavimo;**

***siūlo Departamentui priemones tautinių mažumų tikslinėms programoms ir prioritetus dėl paramos teikimo tautinių mažumų organizacijoms.**

Mūsų valstybė 2018 m., vasario 16 d. minės reikšmingą ir išskirtinę Lietuvos istorijos datą – šimtąsias Lietuvos valstybės atkūrimo metines. Patvirtinta Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimo programa. Atkuriant Lietuvos valstybę, dalyvavo įvairių tautybių atstovai. Tarp savanorių, su ginklu rankose kovojusių už Lietuvos Nepriklausomybę, taip pat buvo daug kitataučių. Svarbu juos prisiminti, pagerbti jų atminimą.

- Kokias problemas matote tautinių bendrijų veikloje?

- Kiekviena bendrija yra skirtinga, todėl ir jų problemos yra skirtingos. Mažai skaitlingoms, pavyzdžiui, yra sudėtingiau negu didelėms bendruomenėms išsaugoti gimtąją kalbą, supažindinti vaikus ir jaunimą su savo tautos tradicijomis, papročiais, istorija. Čia svarbus vaidmuo tenka šeštadieninėms ir sekmadieninėms tautinių mažumų mokykloms. Beje, ši mokymo forma yra populiari užsienio

šalių lietuvių bendruomenėse. Taryba skatins jų kūrimąsi, palaikys jų veiklą. Toliau reikia rengti jau tradiciniais tapusius šių neformalaus ugdymo įstaigų respublikinius festivalius.

Manome, kad negalima toliau atidėlioti naujo Tautinių mažumų įstatymo priėmimo. Gyvename globaliame pasaulyje. Mūsų šalies visuomenė daros kaskart margesnė tautiniu požiūriu. Mes tikimės, kad dar šios kadencijos Seimas priims mums labai svarbų įstatymą.

Kalendoriuje – tautinių mažumų spausdinto paveldo knygos

Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės išleido 2016-ųjų metų kalendorių, kuriame pristatomos kai kurių Lietuvos bibliotekų fonduose esančio tautinių mažumų spausdinto paveldo knygos. Dingstį išleisti tokį kalendorių paskatino tai, kad Lietuvos Respublikos Seimas 2016-uosius metus paskelbė Bibliotekų metais.

Sausio 7 d. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje vyko šio kalendoriaus sutiktuvės. Renginyje kalbėję Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktorė dr. Vida Montvydaitė, Vrublevskių bibliotekos direktorius dr. Sigitas Narbutas, Vilniaus universiteto Rusų filologijos katedros vedėjas prof. dr. Pavelas Lavrinecas pažymėjo Lietuvos tautinių mažumų rašytinio palikimo, kuris yra neatskiriama visos Lietuvos kultūros dalis, svarbą.

Kalendoriuje spausdinamos kairių, rusų, lenkų, vokiečių, totorių, baltarusių, ukrainiečių, latvių, romų, žydų, prancūzų įvairiu laiku išleistų knygų nuotraukos ir trumpi paaiškinimai. Jos saugomos Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo ir Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekose.

Kalendoriaus viršelyje – XX amžiaus pradžios žinomo fotografo Jano Bulhako Lietuvos mokslų akademijos

Vrublevskių bibliotekos nuotrauka. Biblioteką įkūrė žymus Vilniaus advokatas, visuomenės veikėjas, bibliofilas Tadas Stanislovas Vrublevskis savo tėvų garbei ir 1912 m. įvairiatautei Vilniaus miesto visuomenei suteikė galimybę susipažinti su unikaliais leidiniais.

„Knyga – tai kelionė laiko mašina. Ji – palikimas, prabylantis šią dieną. Mūsų patirties, žinių, kalbos, tapatybės sargas. Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės siūlo Jums praskleisti istorijos širmą ir pristato tik mažą dalį Lietuvos bibliotekų saugyklose saugomo tautinių mažumų paveldo“, - rašoma kalendoriaus įžanginiame žodyje.

Šis kalendorius – trečias, skirtas

Prof. dr. P. Lavrinecas daug metų tyrinėja rusų literatūrą Lietuvoje.

tautinių mažumų tematikai. 2014-ųjų metų kalendoriuje buvo spausdinamos įvairių tautinių bendrijų atstovų nacionaliniais rūbais nuotraukos. Praėjusių metų kalendoriuje pasakojama apie Lietuvos tautinių mažumų kulinarinį paveldą.

TBN inf.

Tautinių mažumų integracija Estijoje – daugiašalis procesas

Vasario 10 d. Vilniuje vyko konferencija „Tautinių mažumų politika. Estijos pavyzdys“, kurią surengė Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Tautinių bendrijų, kitų nevyriausybinių organizacijų, valstybinių institucijų, žiniasklaidos atstovai svarstė tautinių mažumų integracijos, tautinio tapatumo išsaugojimo ir kitas problemas. Šiuo požiūriu, kaip pažymėjo pradėdama konferenciją Tautinių mažumų departamento direktorė dr. Vida Montvydaitė, įdomi yra Estijos patirtis. Apie tai konferencijoje pranešimus skaitė Estijos kultūros ministerijos vicekanclerė Anne-Ly Reimaa, ministerijos Kultūrinės įvairovės departamento specialistai Aleksandras Aidarovas ir Artjomas Terpljukas, Integracijos ir migracijos fondo „Mūsų žmonės“ žiniasklaidos vadovė Natalja Kitam.

Estija – daugiakultūrė šalis. Joje priskaičiuojama iki 190 tautybių atstovų. Iš 1,3 mln. gyventojų tautinės mažumos sudaro 30 proc., tarp kurių skaitlingiausia yra rusų bendruomenė (25 proc.).

„Valstybė sudaro sąlygas tautinėms mažumoms puoselėti savo kultūrą, kalbą, tradicijas,“ - sakė vicekanclerė.

Šalyje veikia apie 300 tautinių mažumų organizacijų. Tautinės bendrijos rengia koncertus, literatūrinius vakarus, parodas, susitikimus su kultūros ir meno darbuotojais. Miestuose ir rajonuose dirba 29 tautinių mažumų sekmdieninės mokyklos, kuriose vaikai ir jaunimas mokomi gimtosios kalbos, supažindinami su savo tautos

tradicijomis, papročiais, istorija, kultūra. Per paskutinius aštuonerius metus tokių neformalaus ugdymo įstaigų skaičius išaugo beveik dvigubai.

Aišku, be valstybės paramos tautinėms bendrijoms būtų sunku dirbti. O ši parama yra nemaža. Pernai tautinių mažumų organizacijoms buvo suteikta 370 tūkst. eurų finansinė parama.

Estijoje kryptingai vykdoma tautinių mažumų integracija. Nuo 2000-ųjų metų jau parengtos kelios integracijos programos. Dabartinė numatyta iki 2020 m.

Tautinių mažumų departamento direktorė dr. V. Montvydaitė pažymėjo, kad šis susitikimas – tai ilgalaikio bendradarbiavimo pradžia, siekiant keistis gerą patirtimi tautinių mažumų tapatumo išsaugojimo ir integracijos srityje.

„Integracija – tai susitelkusi visuomenė, kai įvairių tautybių žmonės dirba savo valstybės labui. Tai jokiū būdu nėra asimiliacija. Mes gerbiame kiekvieno žmogaus kalbą ir etninę kilmę, bet svarbiausia, kad bendri yra mūsų tikslai ir vertybės. Ir svarbiausia, kad integracija – tai dvišalis ir dargi daugiašalis procesas“, - teigė konferencijoje A. Reimaa.

Jos nuomone, mažumų atstovai turi mokėti valstybinę kalbą, turėti teisę gauti Estijos pilietybę. Šiuo metu 85 proc. šalies gyventojų turi Estijos pilietybę, 7 proc. gyventojų yra Rusijos piliečiai. Be to, esama Suomijos, Latvijos, Lietuvos ir kai kurių kitų šalių piliečių.

„Yra dar viena gyventojų kategorija – tai žmonės be pilietybės. Jie sudaro 6 proc. Paskelbus nepriklausomybę, jie automatiškai negavo pi-

Joanos Božerodskos nuotraukos

Svečiai iš Estijos dalinasi darbo su tautinėmis bendrijomis patirtimi.

lietybės, nes jų tėvai ar seneliai į Estiją atsikėlė gyventi po karo. Jie turi visas teises, gali dalyvauti municipaliniuose rinkimuose, tačiau negali balsuoti parlamento rinkimuose. Kad gautų pilietybę, jiems reikia išlaikyti keletą egzaminų, tarp jų – kalbos egzaminą. Mes siekiame, kad šie gyventojai taptų Estijos piliečiais“, – sakė ministerijos atstovė.

Kaip ji teigė, tautinių mažumų jaunimas gerai moka valstybinę kalbą.

Išmokti estų kalbą galima specialiuose kursuose įvairiuose šalies

miestuose. Savivaldybėse veikia informaciniai centrai, kurie teikia informaciją apie tokius kursus. Juose rengiami įvairūs susitikimai estų kalba su įvairių sričių, taip pat ir kultūros, atstovais. Siekiama, kad vyktų aktyvus tarpkultūrinis dialogas, o patys estai daugiau sužinotų apie tautines mažumas. Nuo 1988 m. Estijoje minima Tautybių diena, kurios metu vyksta daug renginių. Visuomenė artimai ir betarpiškai susipažįsta su šalyje gyvenančių tautų kultūrų įvairove. Populiarūs ukrainiečių, baltarusių kultūros festivaliai.

Integracijai, tarpkultūriniam dialogui tarnauja ir pernai nuo rugsėjo 28 d. įkurtas Estijos televizijos kanalas rusų kalba, apie kurio darbą plačiai kalbėta konferencijoje. Jo laidų diapazonas gana platus: rusų kultūra Estijoje, diskusijos visuomeninėmis ir politinėmis temomis, interviu su žinomu asmeniu, kelionės po Estiją, mados ir, žinoma, naujienos, be kurių negali apsieiti nė viena žiniasklaidos priemonė. Kanalas, kaip rodo tyrimai, yra populiarus tarp įvairių tautybių Estijos gyventojų.

TBN inf.

Tautinės bendrijos rinkosi į tradicinę Duonos šventę

Vasario 19 d. vakarą Tautinių bendrijų namai kvėpėjo įvairios duonos kvapais. Čia vyko tradicinė tautinių bendrijų Duonos šventė.

„Ši šventė, pirmą kartą vykusi prieš penkerius metus, jau tapo gražia tradicija, kuri kasmet suburia vis gausesnį būrį dalyvių. Kiekviena tauta turi turtingas ir ilgaamžes duonos gaminto, vartojimo tradicijas. Malonu, kad tautinės bendrijos jas saugo, prisimena, dalinasi duona“, – pradėdama renginį, sakė Tautinių bendrijų namų direktorė Alvida Gedaminskienė.

Susirinkusius sveikino Tautinių bendrijų tarybos pirmininkė Gunta Rone, Europos Parlamento narys Petras Auštrevičius.

Tuo tarpu stalai, papuošti tautine atributika, lūžo nuo įvairiausių duonos gaminių. Savo duonos ir kitų kepinų kvietė paragauti graikai, totoriai, armėnai, ukrainiečiai, moldavai, rusai, baltarusiai, latviai, uzbekai, vengrai, vokiečiai. Jie taip pat pasakojo apie duonos kepimo būdus, jos kelią nuo javų lauko iki stalo, dalinosi prisiminimais.

Graikų bendruomenės atstovas Nikolajus Medvedevas kalbėjo, kaip sunku akmeningoje Graikijos žemė-

je, kepinant karštai saulei, trūkstant drėgmės, išauginti kviečius. „Išnaudojama kiekviena tinkamos žemės pėda, javų ploteliai kyla terasomis aukštyne į kalną. Jeigu būtų įmanoma, prašytume lietuvių paskolinti lietaus“, – juokaudamas sakė buvęs politikas, Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo narys N. Medvedevas.

Vokiečių bendruomenės pirmininkas Everinas Peteraitis prisiminė sunkius pokario metus, kai dėl forminės šlapios duonos kepaluoko „į vienas rankas“ reikėjo daug valandų stovėti eilėje.

Šiandien ne tik miestų prekybos centruose, bet ir mažų miestelių, kaimų parduotuvėse didelis įvairiausių duonos gaminių pasirinkimas net patiems išrankiausiems pirkejiams. Daug kur galima nusipirkti kitų tautų tradicinių kepinų. Savo nedideles

N. Medvedevas ir Lietuvos graikų draugijos „Patrida“ pirmininkė E. Paulavičienė

kepyklėles yra įkūrę verslininkai iš įvairių šalių.

„Lietuvoje niekada niekam netrūks duonos, nesvarbu kokia kalba žmogus kalbėtų ir kokios tautybės būtų“, – įvairiatautę auditoriją užtikrino europarlamentaras P. Auštrevičius.

Tą vakarą ne tik buvo pasakyta daug prasmingų, šiltų žodžių apie duoną. Apie ją taip pat skambėjo eilės, dainų posmai. Tautinėms bendrijoms gerai žinomas Viktoro Zegulino ir Valentinos Kalinčevos duetas atliko dainų lietuvių, baltarusių, ukrainiečių, rusų kalbomis. Totorių kultūros centro folkloro ansamblis „Ilisu“ padainavo keletą totorių liaudies dainų.

TBN inf.

Kaziuko mugėje – tautinės bendrijos

Kiekvienais metais kovo pirmomis dienomis Vilniaus senamiesčio gatvės, Gedimino prospektą užlieja įvairiabalė Kaziuko mugė. Tai pats gausiausias tautodailininkų, liaudies meistrų, kulinarinio paveldo žinovų sambūris. Į Kaziuko mugę suguža atokiausių Lietuvos kampelių amatininkai, verslininkai, jų kolegos iš užsienio šalių. Į šią šventę žengia ir mūsų tautinės bendrijos su savo tradicinėmis prekėmis, paslaugomis ir patiekalais

Jonas RUMŠA

Totoriai siūlė tradicinių patiekalų

Nemėžio totorių bendruomenės kiemelis įsikūrė pačioje sostinės Senamiesčio širdyje – Maironio ir Malūnų gatvės sankirtoje. „Tai mūsų nuolatinė vieta. Ją visi žino. Mugėje dalyvaujame jau ketvirtą kartą. Iš pradžių buvo šiokių tokių problemų. Nežinau kodėl, bet nenorėjo mūsų įsileisti į mugę. Vieną kartą nustūmė mus į patį pakraštį. Bet dabar viskas gerai. Radome bendrą kalbą su mugės organizatoriais“, - savo mintimis dalinasi Nemėžio totorių bendruomenės pirmininkas Tairas Kuznecovas.

Kiemelyje darbavosi visa komanda – apie dešimt žmonių. Visiems buvo ką veikti, nes, kaip sakė T. Kuznecovas, paruošė daug patiekalų, didelis asortimentas. Pagal tradiciją vyrai triūsė „virtuvėje“, dideliame puode ant laužo virė plovą. Moterys dirbo už prekystalio. Totoriai Kaziu-

ko mugės lankytojams siūlė savo nacionalinio kulinarinio paveldo patiekalų – koldūnų, kibinų, šimtalapio, plovo, liulia kebabo, sarmos ir kt.

„Dalyvauti Kaziuko mugėje, pristatyti savo kulinarinį paveldą mus ne kartą ragino etnologas profesorius Libertas Klimka. Jis mūsų dažnas svečias Nemėžyje. Sulaukėme palaikymo ir iš Seimo narių. Nemėžio totorių bendruomenė – didžiausia Lietuvoje. Mes čia atstovaujame visiems Lietuvos totoriams“, - teigė T. Kuznecovas.

Pirmosios išvykos į Kaziuko mugę buvo nelengvos. Bet atkylūs totoriai įveikė visus sunkumus. „Iš pradžių buvo sunku. Neturėjome įrengimų. Pirmus metus teko skolintis iš kavininių. Dabar praktiškai viską turime. Be to, pernai pradėjo veikti Nemėžio totorių bendruomenės kultūros centras. Jo virtuvėje galima paruošti maistą, o čia užbaigti“, - sakė T. Kuznecovas.

Naujovė – žydų miestelis

Šiomet Kaziuko mugėje pirmą kartą veikė Žydų miestelis. Jis iškilo

Senamiestyje, Rotušės aikštėje. Čia kadaise buvo miesto turgus. Apie jo mastelius galima spręsti iš poros skaičių. Kaip sakė Kaziuko mugės organizatorius Vytenis Urba, Žydų miesteliui panaudota keturiasdešimt kubinių metrų medienos ir šimtas tūkstančių vinių.

Pasak Žydų kultūros ir informacijos centro direktoriaus Algio Gurevičiaus, Žydų miestelis pagrindiniu Kaziuko mugės akcentu pasirinktas todėl, nes žydai, kurių istoriškai didelę dalį gyvenimo užima prekyba, turi jos kultūrą.

„Labai daug žydų užsiėmė įvairiais amatais, Vilniuje XIX a. buvo registruota apie 70 žydų amatininkų gildijų“, - sakė A. Gurevičius.

Žydų miestelyje buvo įsikūrę per dešimt amatų palapinių, žydiškų suvenyrų prekyvietės, knygynas, audinių parduotuvė, skalbykla, gramfonų parduotuvė.

Mugės lankytojai galėjo paragauti tradicinių žydų valgių, saldumynų.

Žydų miestelyje koncertavo Vilniaus „Saulėtekio“ vidurinės mokyklos mokiniai, Žydų dainų ir šokių ansamblio „Fajerlech“ kolektyvas.

Kaziuko mugės pradžia – XVII amžius. Tai gili istorinė tradicija. Ji kilusi iš šventojo karalaičio Kazimiero pagerbimo procesijų, rengiamų nuo 1604 m.

Prie Nemėžio totorių bendruomenės prekystalio niekada netrūko pirkėjų.

Viename Žydų miestelio kampelyje.

Jono Rumšos nuotraukos

Karimas gimimo dieną švęsavo tyliai, nes ji buvo Vasario 16-ąją

Vytautas ŽEMAITIS

Su Lietuvos karimų bendruomenės nariu, ilgamečiu kelininku, keturiasdešimt metų dirbusiu Trakų rajono kelių tiesimo ir statybos darbuose Romualdu Tinfavičiumi esame pažįstami daugelį metų.

R. Tinfavičius yra gimęs 1936 m. vasario 16 d. Biržuose. Vėliau jų šeima persikėlė į Panevėžį. Tarpukario Lietuvoje Tinfavičių šeima buvo žinomi verslininkai – Biržuose turėjo parduotuvę „Vitaminas“, vertėsi prekyba. Romualdo brolis Ava buvo žinomas Šiaurės Lietuvos regiono korespondentas. Apie Tinfavičių šeimą plačiai rašė biržietis rašytojas Petras Skodžius knygoje „Gyvenimo briaunos švelnios ir aštrios“.

„Savo gimtadieniais ir jubiliejais sovietmečiu daug kam pasigirti negalėjau, nes gimiau Vasario 16-ąją – Lietuvos valstybės atkūrimo dieną. Anuomet už švenčių organizavimą šią dieną galėjo liūdnei baigtis“, – dabar mena Romualdas.

R. Tinfavičius 1976 m. baigė Lietuvos žemės ūkio akademiją (dabar – Aleksandro Stulginskio universitetas), įgijo mokslinį agronomo diplomą, o 2001 m., jau sulaukęs garbaus amžiaus, pakėlė kvalifikaciją – šiame universitete įgijo verslo ir vadybos magistro laipsnį.

Už ilgametį kokybišką ir sąžiningą darbą R. Tinfavičius apdovanotas LR susisiekimo ministro, Lietuvos automobilių kelių direkcijos prie Susisiekimo ministerijos, VšĮ „Vilniaus regiono keliai“ veteranų klubo „Kelininkas“ padėkomis. O 2012 m. jam suteiktas klubo „Kelininkas“ Garbės veterano vardas.

Romualdas gerai valdo plunksną. 2013 m. jis išleido knygą „Nuo

Vytauto Žemaitis nuotr.

R. Tinfavičius prie savo parodos stendų Trakų viešojoje bibliotekoje.

Juodosios jūros iki Trakų“, kurioje pasakoja apie karimų gyvenimo Lietuvoje aktualijas nuo XIV a. iki šių dienų. Pernai su klubo „Kelininkas“ prezidentu Antanu Žlibinu parašė knygą-metraštį apie penkiolikos metų kelininkų veiklą. Be to, R. Tinfavičius artimai bendrauja su Trakų istorijos muziejumi, palaiko glaudžius ryšius su savo gerais bičiuliais – Panevėžio krašto karimais, dalyvauja jų bendruomenės veikloje. Romualdo straipsnius, nuotraukas dažnai galima pamatyti „Galvės“, „Trakų žemės“ laikraščiuose, žurnaluose „Tautinių bendrijų naujienos“, „Lietuvos keliai“. Mėgstamiausias jo sportinis hobis – žaisti šaškėmis, varžybose pelno prizines vietas. Be to, yra aistringas kolekcininkas. R. Tinfavičiaus bute Trakuose – visas muziejus, kupinas jo paties darytų nuotraukų, pasakojančių apie kelius, jo bičiulius kelininkus, veteranus. Romualdas taip pat dalyvauja Trakų literatų brolijos „Aukuras“ veikloje.

Dažnai jį sutinkame susimasčiusį ir santūrų ne tik Trakuose, bet ir Vilniuje, Panevėžyje ar Kernavėje, Kau-

ne įvairiuose renginiuose, redakcijose, pas senus kolegas – Trakų kelininkus.

Beveik prieš porą metų Anapilin išėjo Romualdo žmona Julija, žinoma pedagogė, literatė, rašiusi lenkų, rusų, karimų ir lietuvių kalbomis. Jos kūriniai buvo surinkti į autorinę J. Tinfavičienės knygą „Gyvenimo akimirkos“ (1995 m.) bei spausdinami Trakų literatų brolijos „Aukuras“ almanachuose.

Be to, laisvalaikiu ji mėgo megzti, nerti. Jos megzti, nerti dirbiniai iš įvairių siūlų buvo eksponuojami įvairiose parodose. Daug rankdarbių Julija padovanojo draugėms ir pažįstamoms. Kukliame Tinfavičių bute Trakuose jos darbai puošė stalą, lovas, palanges. Po žmonos mirties dalį jos rankdarbių Romualdas padovanojo Trakų krašto kultūros amatų centro Karaimikos skyriui.

Savo 80-mečio proga ir žmonos kūrybos garbei Romualdas surengė parodą Trakų viešojoje bibliotekoje. Visos nuotraukos, eksponuotos parodoje, surinktos iš šeimos archyvo, padovanotos Trakų viešosios bibliotekos kraštotyros fondui.

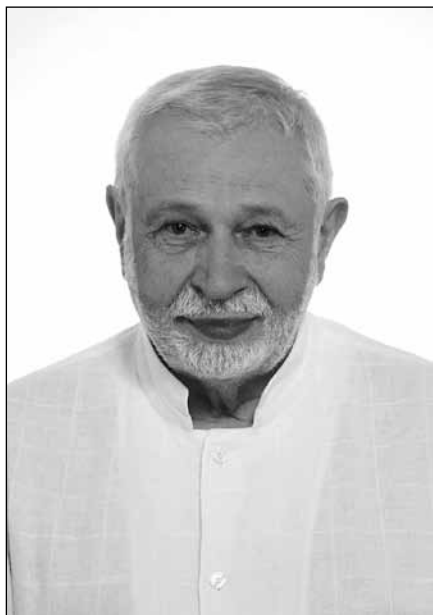
Laisvę gynė įvairių tautybių Lietuvos žmonės

Šiomet sukako 25-osios metinės nuo 1991-ųjų metų Sausio 13-osios tragiškų įvykių. Prieš ketvirtį amžiaus nueinanti nuo istorinės arenos blogio imperija, kaip Sovietų Sąjungą pavadino JAV prezidentas Ronaldas Reiganas, brutalia karine jėga mėgino užgniaužti Lietuvos žmonių laisvės troškimą, gražinti į valdžią totalitarinį režimą. Prieš beginklius žmones, susirinkusius saugoti laisvės žodį prie televizijos bokšto, radijo ir televizijos pastato, buvo pasiųsti tankai, šarvuočiai, iki dantų ginkluoti desantininkai. Žuvo keturiolika laisvės gynėjų, šimtai buvo sužeisti. Tačiau Lietuvos žmonių vienybė ir ryžtas apginti laisvę,

demokratiją, savo valstybę buvo stipresnis už tankų šarvus. Prezidentė Dalia Grybauskaitė, sakydama kalbą iškilmingame Seimo posėdyje, skirtame Sausio įvykių 25-osioms metinėms ir Laisvės gynėjų dienai, pažymėjo, kad Sausio 13-osios įvykių dalyvius sieja unikalus ryšys. Tarp šių dalyvių petys petin stovėjo įvairių Lietuvos tautybių atstovai, kuriuos vienijo vienintelis troškimas – apginti savo Tėvynę Lietuvą.

Nuo tų istorinių įvykių praėjo ketvirtis amžiaus. Kaip juos šiandien prisimena tie, kurie patys buvo aktyvūs tų įvykių dalyviai. Žemiau spausdiname keletą prisiminimų.

Kulkos virš parlamento neįbaugino jo gynėjų

Vladimiras Gražulis, buvęs Lietuvos tarpnacionalinės koordinacinės asociacijos vadovas, Mykolo Romerio universiteto Politikos ir vadybos fakulteto Vadybos instituto profesorius, socialinių mokslų daktaras, apdovanotas Sausio 13-osios medaliu.

1991-ųjų sausį, tuo metu aš buvau Vilniaus miesto tarybos narys, man teko budėti prie televizijos bokšto, tuometinėje Aukščiausiojoje Taryboje, savivaldybėje, kuri tada buvo Gedimino prospekte esančiuose rūmuose. Dabar juose įsikūręs prekybos centras.

Mes, Tarybos nariai, grupėmis budėjome prie televizijos bokšto. Sausio 11-ąją irgi ten praleidau. O nuo sausio 12 d. iki sausio 15 d. budėjau Aukščiausiojoje Taryboje. Mūsų ten buvo apie dešimt miesto Tarybos narių. Aišku, agresijos atveju mes daug ką pagelbėti negalėjome. Tačiau laikėme savo pareigą būti ten, kur sprendžiamas Lietuvos likimas, parodyti visiems, kad sostinės valdžios atstovai yra kartu su visais Lietuvos žmonėmis. Daugiausia laiką leidome trečiame aukšte. Ten pat buvo pilna užsieniečių, pasaulio spaudos agentūrų ir laikraščių žurnalistų. Tarp užsienio svečių buvo vienas iš Lenkijos „Solidarumo“ lyderių (pavardės neprisimenu). Nu-

sileisdavome ir į plenarinių posėdžių salę, bendravome su Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo nariais.

Artėjant nakčiai, įtampa būdavo didelė. Niekas negalėjo pasakyti, kaip praeis naktis. Trečio aukšto fojė stovėjo nuolat įjungtas televizorius. Vėlu sausio 13-osios vakarą pasiekė žinios apie užimtą televizijos bokštą. Tarp jo gynėjų yra aukų ir daug sužeistų. Ekране matėme, kaip užimamos radijo ir televizijos patalpos S. Konarskio gatvėje. Visus ypač sužavėjo diktorės Eglės Bučelytės laikysena. Ji neišsigando, iki galo įvykdė savo profesinę pareigą, kaip ir kiti radijo ir televizijos darbuotojai.

Iki vidurnakčio buvo daug nerimo. Sužinojome, kad kariškiams užėmus televizijos bokštą, tankai pajudėjo Aukščiausiosios Tarybos link. Sustojo Žvėryne. Po to išgirdome, kad tankai grįžta į Šiaurės karinį miestelį. Šiek tiek ramiau pasidarė. Tačiau nuo dešiniojo Neris kranto į parlamento pusę ėmė šaudyti. Būdami trečiame aukšte, aiškiai girdėjome, kaip virš

stogo zvimbis kulkos. Tai buvo savotiška psichologinė ataka. Tačiau niekas negalėjo garantuoti, kad kulkos nepataikys į langus. Ant grindų buvo daug kiliminių takų, kurie tokiu atveju galėjo tapti degančiu fakelu. Pasiūliau juos pašalinti. Mes su Vytautu Jasulaičiu (vėliau jis kurį laiką dirbo Vilniaus miesto meru) nutempėme takus į antrąjį aukštą. Kulkos neįbaugino ir tūkstančių parlamento gynėjų aikštėje. Jie nesiskirstė tą žvabką žiemos naktį, budėjo, kaip ir kitomis sausio naktimis.

Į sausio 13-osios įvykius Vilniuje labai greitai sureagavo pasaulis. Jų neužgožė ir didelė įtampa Persų įlankoje, kur bet kurią dieną buvo laukiama karo veiksmų pradžios. Man malonu prisiminti, kad prie to teko prisidėti ir man. Moldavas Viktoras Balmušas, Tarpnacionalinės koordinacinės asociacijos narys, turėjo radijo ryšį ir padėjo susisiekti su mano pažįstamais Rytų Berlyne. Aš turėjau vieną ar du telefonų adresus Rytų Berlyne. Vienas adresas buvo lietuvis, kuri su šeima nuolat gyveno šiame mieste. Aš papasakojau apie tai, kas įvyko Vilniuje, ir paprašiau, jeigu pavyktų, viešai į tai atsilipti. Kiek man žinoma, tą dieną vakare jie surengė protesto akciją prie Sovietų Sąjungos ambasados.

Karinės jėgos panaudojimą iš Aukščiausiosios Tarybos tribūnos pa-

smerkė sovietinės armijos karininkas Vladimiras Tarchanovas, šiuo metu gyvenantis prie Vilniaus. Jis neliko abejingas kurstomai neapykantai ir melui, kurie buvo nukreipti prieš nepriklausomybę paskelbusią Lietuvą. Sausio 13-osios dieną jis atvyko į Aukščiausiosios Tarybos rūmus, iš tribūnos kreipėsi į savo kolegas kariškius, kviesdamas juos nenaudoti smurto prieš taikius, beginklius, civilius žmones. Sovietų karinė vadovybė bandė šį faktą nusišluoti, paskelbė, kad tokio karininko iš viso nėra. V. Tarchanovas pakartotinai kalbėjo iš Aukščiausiosios Tarybos tribūnos, dokumentais demaskavo melą.

Su šiuo puikiu žmogumi aš susipažinau. Mes susidraugavome, palaikome ryšius iki šiol. Pučo Maskvoje tų pačių metų rugpjūtį metu kartu važinėjome į karinius dalinius, dislokuotus Vilniuje, ir kalbėjome kariškiams apie tikruosius pučistų tikslus. Važinėjome naktimis, aišku, rizikos buvo. Man malonu, kad V. Turchanovo nuopelnai Lietuvai buvo aukštai įvertinti. Jis apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordino Riterio kryžiumi ir Sausio 13-osios medaliu.

Tą ir kitą naktį praleidome Aukščiausiosios Tarybos rūmuose. Tik tai sausio 14-osios vakarą išėjau į aikštę. Buvo labai malonu šalia Lietuvos vėliavų matyti ir daug kitų tautų vėliavų,

su kuriomis į aikštę atėjo tautinių bendrijų atstovai. Sutikau daug gerų pažįstamų, tarp jų – Lietuvos tarpnacionalinės koordinacinės asociacijos narių. Visi vienu balsu kalbėjo, kad iš čia nesitrauks, budės tiek, kiek bus reikalinga.

Protestuodami prieš sovietinės armijos smurtą sausio 13-ąją, Asociacijos nariai surinko trijų tūkstančių Lietuvos kitataučių parašus po kreipimusi į SSRS prezidentą M. Gorbačiovą. Parašus į Maskvą vežėme Nepriklausomybės akto signataras Eugenijus Petrovas, Alfredas Nazarovas ir aš. Viešbutyje Maskvos centre, kur buvome apsistoję, mus priėmė vienas iš M. Gorbačiovo aplinkos žmonių, Baltarusijos veikėjas. Po trumpo pokalbio jis priėmė mūsų parašus.

Asociacija konsolidavo įvairių tautybių žmones Lietuvos valstybingumui atkurti, buvo aktyvi Lietuvos Sąjūdžio narė. Dėka to būtent Sąjūdis pirmas paskelbė savo programines nuostatas Lietuvos tautinių bendrijų atžvilgiu. Imperinės jėgos Maskvoje, panaudodamos šmeižtą, melą, dezinformaciją, siekė Lietuvoje sukiršinti tarpusavyje įvairių tautybių žmones, sukelti neramumus etniniu pagrindu. Tai, kad joms nepavyko įgyvendinti savo užmačių, yra ir mūsų Asociacijos darbo dalis.

Dirbome iki paskutinės minutės

Zina Sesickienė, LRT garso operatorė, Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ narė, apdovanota Sausio 13-osios medaliu.

Praėjo ketvirtis amžiaus nuo tos nakties, bet viską, kas tada vyko, labai gerai pamenu. Mūsų pamaina – diktoriai Bernadeta Lukošūtė ir Algimantas Sadukas, garso operatorės Rūta Vyšniauskaitė ir aš, iš viso penki ar šeši žmonės – turėjome dirbti visą naktį. Degė laužai, aikš-

tėje, per radiją skambėjo liaudiška muzika. Nuotaika buvo pakili.

Vėlyvą vakarą nuo Karoliniškių, kur stovėjo televizijos bokštas, mus pasiekė šūvių garsai, triukšmas. Supratome, kad prasidėjo bokšto šturmas. Pro mūsų studijos langą buvo gerai matyti šviesos blyksniai. Mes negalvojome, jog mus puls. Bet greitai išgirdome kareiviškų batų bilesį koridoriuje. Bernadeta į mikrofoną kalbėjo: mes dar gyvi, gyvi... Studijoje buvo įstatytos naujos, masyvios durys. Tačiau ar jos galėjo išgelbėti? Aš Bernadetai

sakau: atidaryk duris, jie sakė, jeigu neatidarysite, šausime.

Buvo matyti, kad jie atėjo labai gerai pasiruošę. Žinojo, ką daryti, kur eiti, kur ką išjungti, kur svarbiausias taškas yra. Iškart puolė į centrinę aparatinę. Ten budėjo inžinierius Vitalijus Čekaturovas. Jo dar paklausė, kur išjungti. Jis atsakė nežinąs. Tada buvo prispaustas prie sienos. Jie patys išjungė aparatinę.

Tuo tarpu mums įsakė išeiti iš studijos į koridorių. Ten buvo keli karininkai ir keli kareiviai. Karininkai nuėjo toliau, o kareiviai prižiūrėjo mus. Visi buvome išsigandę. Tik Bernadeta nepasimetė. Ji tikra didvyrė. „Петрогай меня. Какая мама тебя родила?“, * garsiai ištare ji kareiviui.

Kareivis kažką sumurmėjo. „Это ты должен бояться. Я на своей земле.“** Mes pradėjome Bernadeta raminti. Tie jauni vaikinai kareiviškomis milinėmis darė tai, kas jiems buvo įsakyta. Jie beteisiai įrankiai piktavalių rankose. Sustatė mus palei sieną, po vieną įsakė eiti į patalpą, kur prie telefono sėdėjo Vytautas Markevičius. Kiekvienam reikėjo pasakyti savo namų telefono numerį, o Markevičius skambino mūsų namiškiams, kalbėjo, kur esame, kad gyvi ir sveiki esame. Mums patiems skambinti neleido.

Koridoriuje pasklido kažkokie dūmai. Kvėpuoti man buvo sunku. Aš laukiausi. Turėjau nedidelę skarelę. Nuėjau į tualetą, ją sudrėkinau ir per ją kvėpavau.

Pagaliau mums leido išeiti į lauką. Kažkaip atsitiko, kad aš išėjau paskutinė. Mane pasitiko mano vyras Jonas. Žmonių prie mūsų pastato buvo daug. „Žiūrėk, sakau vyrui, ant žemės pamestas lietsargis“. „Koks lietsargis. Apie ką tu šneki. Tau viskas tvarkoj? Einam iš čia greičiau,“ – buvo vyro žodžiai.

Buvo gili naktis. Pradžia trečios valandos. Nuo Konarskio gatvės į namus Šeškinėje grįžome pėsti.

O į kitus namus – Radiją – Konarskio gatvėje grįžome rugpjūčio 23 d., kai Maskvoje žlugo pučas.

**Neliesk manęs. Kokia mama tave pagimdė?*

***Tai tu turi bijoti. Aš esu savo žemėje.*

Tarp Gerumo kristalo laureatų – tautinių bendrijų atstovė

Sausio 11 d. Kauno rotušėje šešioliktą kartą tradiciniais Gerumo kristalais už 2015 metais nuveiktus gerus darbus buvo apdovanota dvylika geros valios žmonių, kuriančių gražesnę ir šviesesnę miesto bendruomenę. Tarp apdovanojamųjų – Kauno rusų kultūros centro „Mokslas – Šviesa“ pirmininkė Tatjana Vilčinskienė. Ji įvertinta už kultūrų dialogo ir tolerancijos skatinimą. Tai pirmas kartas, kai šis apdovanojimas įteikiamas tautinių bendrijų atstovui.

T. Vilčinskienės vadovaujamas kultūros centras – gerai žinomas Kaune. Jis rengia koncertus, minėjimus, literatūrinius vakarus, dalyvauja meno festivaliuose. Šiomet Centras minės 15-kos metų įsikūrimo sukaktį.

Gerumo kristalas – Kauno miesto savivaldybės įsteigtas apdovanojimas

pasižymėjusiems, nesavanaudiškai, be atlygio dirbusiems miestui ir Lietuvos labui žmonėms. Juo gali būti apdovanojami tiek Lietuvos, tiek užsienio šalių piliečiai. Šis apdovanojimas neteikiamas politikams ir valdininkams.

Žmones Gerumo kristalo apdovanojimams siūlo Kauno gyventojai, nevyriausybinių organizacijų, miesto meras.

Gerumo kristalai yra teikiami nuo 2008 m. Tačiau pats apdovanojimas dienos šviesą išvydo dar 2001 m. Iki 2008 m. jis vadinosi Gerumo plyta.

Rusų kultūros centro „Mokslas – Šviesa“ pirmininkė T. Vilčinskienė ir Kauno miesto meras V. Matijošaitis

Pervadinus jį Gerumo kristalu, dailininkas Edmundas Unguraitis sukūrė kristalą su Kauno herbu raudoname idėkle bei įrašu apie laureatą ir jo nuopelnus.

TBN inf.

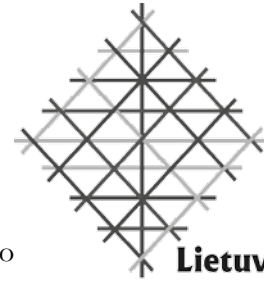
„Man lietuvių kalba yra kaip alyvuogės“

Nuo vasario 16 d. iki kovo 11 d. visoje Lietuvoje ir užsienyje vyko Lietuvių kalbos dienos, kurias organizavo Valstybinė lietuvių kalbos komisija. Jų metu buvo suorganizuota daugybė renginių, skirtų lietuvių kalbos sklaidai šalyje ir užsienyje, kalbos prestižui didinti.

Lietuvių kalba svarbi ne tik etniniams lietuviams. Kasdieniniame gyvenime ją vartoja šimtai tūkstančių mūsų bendrapiliečių – įvairių tautybių žmonių. 1988 m. lapkričio 18 d. paskelbus lietuvių kalbą valstybine kalba, susidomėjimas ja tarp kitataučių ypač išaugo. Įvairiuose šalies miestuose pradėjo veikti lietuvių kalbos kursai. Nuo 2005-ųjų Valstybinės kalbos mokymo centras veikia Tautinių bendrijų namuose. Per tą laiką Centro kursus baigė šimtai įvairios socialinės padėties, išsilavinimo, amžiaus klausytojų. Daugeliui jų tai buvo pirmoji gilesnė pažintis

su lietuvių kalba, kuri paskatino ateityje jos mokytis savarankiškai.

Tautinių bendrijų namai Lietuvių kalbos dienomis surengė akciją „Parašyk lietuvių kalbai“ ir pakvietė visus buvusius ir esamus Lietuvių kalbos kursų klausytojus parašyti, ką jie mano apie lietuvių kalbą. Žemiau spausdiname kai kuriuos laiškus.

Lietuvių kalbos dienos
VASARIO 16 D. – KOVO 11 D.

Brangioji lietuvių kalba! Tu reikalauji iš manęs daugiau jėgų, negu aš planavau. Jeigu tu būtum moteris, o aš – vyras, aš pasakyčiau, kad tokia gražuolė man – kaip neprieinama tvirtovė. Aš daug darydavau ir dabar darau, kad tu atsakytum man į mano meilę, bet tu vis tiek šalta man... O aš dar tikiuosi tavo abipusiškumo!

Olga iš Rusijos

Į Lietuvą atvažiavau prieš dvejus metus. Kai pirmą kartą susipažinau su Vilniumi, aš iškart jį išimylėjau. Tai pats gražiausias istorinis miestas Baltijos šalyse. Aišku, mane iškart sudomino lietuvių kalba ir aš pradėjau jos mokytis. Vienas iš įdomiausių atveju, susijusių su lietuvių kalbos mokymusi, yra tai, kad mes susipažįstame su naujais žmonėmis. Mes daug sužinome apie lietuvių kalbos kultūrą, istoriją.

Taigi, per kelerius mokslo metus įgijome vertingos patirties ir supratimą apie lietuvių kalbą. Labai norėtusi, kad ateityje kiekvienas iš mūsų galėtų save pažinti pasirinktoje profesijoje, o lietuvių kalbos žinios tai skatintų.

Jelena, Kazachstanas

Mokytis lietuvių kalbos labai įdomu būtent rusiškai kalbantiems

žmonėms. Žinoma, ji svetima mums, bet tuo pačiu laiku ne visai svetima: daug bendrų šaknų, panaši sakinių struktūra, linksnų, galūnių sistema, kaip ir rusų kalboje. Yra įdomių senovinių formų, kurios jau mirė vienoje kalboje, bet gyvos kitoje ir atvirkščiai. Ir kuo daugiau aš studijuoju lietuvių kalbą, tuo geriau pradedu suprasti savo gimtąją kalbą.

Mažas pavyzdys: kada aš pirmą kartą sužinojau lietuviškus žodžius „dešimt“ ir „šimtas“, aš pagalvojau – kaip logiška ir patogu! Yra viena šaknis „šimt“ ir/arba galūnė, priešdėlis de-. Lengva prisiminti! O rusų kalboje mes turime du skirtingus žodžius, ir nėra nieko bendro tarp jų.

Ir šitą momentą aš suprantu, kad rusų kalboje ta pati situacija: bendra šaknis „ср“ (сот, сят, сет) – balsės gali keistis, bet, tikrai, tai bendras pagrindas „ср“. Ir taip pat naudoja tą patį priešdėlį „де“!

Ir daug panašių pavyzdžių. Žinoma, anksčiau aš niekada negalvojau apie tokius faktus gimtojoje kalboje. Labai įdomu!

Katerina

Ką aš galvoju apie lietuvių kalbą? Ar jums patinka alyvuogės? Alyvuogės yra minkštos, neįprasto skonio,

ir aš nepažįstu žmonių, kuriems jos patiktų iš karto. Dauguma žmonių po kurio laiko supranta jų skonį.

Man lietuvių kalba yra kaip alyvuogės. Pirmą kartą ji atrodo labai keista, bet, laikui bėgant, ji tampa labai švelni, daininga, rami ir širdinga. Ir taip gimsta meilė lietuvių kalbai.

Olga

Lietuvių kalba priklauso indoeuropiečių kalbų šeimai. Ji yra labai sena. Lietuvių kalba panaši į sanskritą (indų kalbą), senovės lotynų ir graikų kalbas. Lietuvių kalba labai turtinga savo žodynu. Iš visų Europos kalbų lietuvių kalba turi didžiausią skaičių maloninių ir mažybinių žodžių. Lietuvių kalba labai graži ir įdomi.

Anastasija

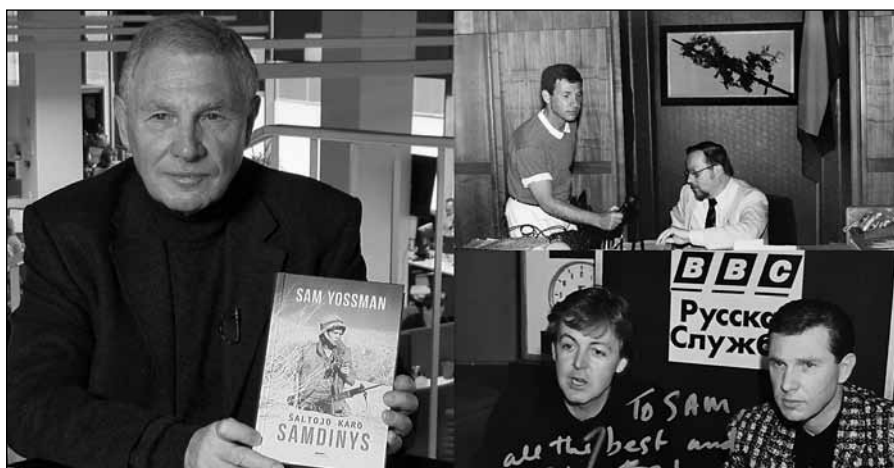
Miela lietuvių kalba! Kaip man visada įdomu tavęs mokytis. Tu esi tokia senovinė ir išmintinga. Kartais man atrodo, kad su tavimi net ir lietuvių sentėvių balsus galima girdėti. Džiaugiuosi, kad dabar galiu lietuviškai suprasti ir kažką parašyti. Gaila, kad dar labai sunku kalbėti, bet aš būtinai išmoksiu. Ačiū, lietuvių kalba, man buvo labai malonu su tavimi susipažinti. Amžinai gyvenk ir žydėk!

Aleksandras

Knygos centre – Šaltojo karo laikai

1971 m. iš sovietinės Lietuvos į Vakarus pasitraukęs Vilniaus žydas Semas Josmanas (Sam Yossman) – litvakas, buvęs BBC radijo laidų vedėjas, žurnalistas, vertėjas, karys, keliautojas – prisiminimų knygoje „Šaltojo karo samdiny“* aprašo pokario Vilnių, neformalias jaunimo grupes Lietuvoje ir SSRS, pasakoja, ką patyrė gyvendamas ir dirbdamas Izraelio kibucuose, dalyvaudamas JomKipuro kare 1973 m. Knygos centre – Šaltojo karo laikai, dramatiški pabėgėlių likimai, darbas BBC „Rusų tarnyboje“.

Vasario 24 d. Tautinių mažumų departamente prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės vyko S. Josmano knygos suktuvėms. Kultūros viceministrė Patricija Poderytė pasveikino renginio dalyvius, knygos autorių. Ji pasidžiaugė, kad S. Josmanui, nors jis šiandien gyvena svetur, Lietuva, kaip ir daugeliui litvakų, yra svarbi, nes čia likę jų draugai, dalelė širdies.

Departamento direktorė dr. Vida Montvydaitė pristatė renginių ciklą „Litvakai sugrįžta“, kuris pradedamas S. Josmano knygos suktuvėmis. Ji padėkojo „Mažajai leidyklai“ už idėją ir pareiškė viltį, kad dar ne kartą departamente susitiksime su Lietuvoje gimusiais ir gyvenusiais žydų kūrėjais bei turėsime progos susipažinti su jų darbais. Dr. V. Montvydaitė pakvietė ir kitų Lietuvos tautų atstovus pristatyti savo kūrėjus.

Knygos autorius S. Josmanas prisipažino, kad turbūt niekada nebūtų parašęs šios autobiografinės knygos, jei nebūtų Lietuvoje sutikęs rašytojos ir knygų leidėjos Ingos Liutkevičienės. Ji S. Josmaną įtikino, kad jo gyvenimo prisiminimai verti knygos.

TBN inf.

**Knygos bibliografiniai duomenys ir viršelio nuotrauka trečiame leidinio viršelio puslapyje.*

Prie stalo – ir tautinės mažumos

Pirmosiomis Naujųjų metų dienomis šalies knygynuose pasirodė puošniai išleista knyga „Prie stalo visa Lietuva: mityba ir maisto kultūra nuo seniausių laikų iki šių dienų“.*

Tai pirmą tokios apimties knyga, plačiai nušviečianti Lietuvos mitybos ir maisto kultūrą nuo seniausių laikų iki šių dienų, pristatanti įvairių Lietuvoje gyvenusių socialinių sluoksnių bei tautų virtuvę.

Knyga iš kitų leidinių išsiskiria visapusišku požiūriu į maisto vartojimo kultūrą, atskleidžia jos visumą ir nepertraukiamą tradicijų tęstinumą. Toks ir yra šio leidinio tikslas – pirmą kartą į Lietuvos maisto istoriją pažvelgti iš visų pusių, apžvelgti visus istorinius laikotarpius, atskleisti visų visuomenės sluoksnių, luomų, tautinių mažumų mitybos tradicijas ir įpročius, suvokti maisto kultūros svarbą ir šiomis dienomis.

Apie darbo apimtį, rengiant knygą, liudija tokie faktai. Knygos autorių kolektyvas – 21 savo srities profesionalas. Ją sudaro šeši skyriai, išspausdinta daugiau 450 iliustracijų. Knygos autoriai bendradarbiavo su daugiau nei 30 šalies įstaigų: muziejų, bibliotekų, archyvų.

Kaip minėta, knygoje nušviesta ir kitų Lietuvos tautų virtuvė. Jai skirtas Dovelės Troskovaitės straipsnis „Lietuvos nekrikščioniškų mažumų mitybos tradicijos“. Tradiciškai prie išpažįstančių nekrikščionišką religiją priskiriamos trys – žydų, karaimų ir totorių – etninės grupės. Publikacijoje pateikiama trumpa šių tautų įsikūrimo Lietuvoje istorija, aptariamos mitybos tradicijos, kurias, kaip pažymima, lemia religija.

Autorė teigia, kad žydų valgymo įpročius formavo religijos nulemti

produktų tinkamumo ir jų ruošimo apribojimai, kuriuos atitinkantis maistas vadinamas košeriniu. Maisto vartojimo kultūra labiausiai pasireiškia ruošiant tradicinių švenčių vaišių stalą. Žydų bendruomenėje svarbiausia šventė yra šabas. Šabo vakarienės žydai negalėjo įsivaizduoti be chalos, mums geriau pažįstamos kaip pynutė. O kitos šventės – Pesach – pagrindinis atributas – neraugintos duonos paplotėliai, gaunami iš miltų ir vandens, dar vadinami macais.

Totorių bendruomenėje, išpažįtančioje sunitinio islamo tradiciją, pasak D. Troskovaitės, maisto racioną bei jo ruošimą reglamentuoja islamo mitybos taisyklės – halalas.

Knygoje pažymima, kad lietuviai iš savo kitataučių kaimynų per šimtmečius perėmė kai kurias virtuvės

tradicijas. Autorė pateikia nemažai tokių pavyzdžių. Pavyzdžiui, XIX a. pabaigoje ir XX a. pirmoje pusėje vienas pagrindinių patiekalų maitinimo įstaigose, kurios priklausė žydams, buvo ne kas kita, o mūsų gerai pažįstamas bulvių plokštainis – tradicinis žydų patiekalas, vadinamas kugeliu. O žydų „latkės“ – tai bulvių tarkių blynai. Chalą, arba pynutes, jau minėjome.

Totoriams turime būti dėkingi už balandėlius. Kryme jie gamina-

mi, naudojant vynuogių lapus. Čia jie šiek tiek pakito, pritaikius mūsų kraštui labiau įprastus kopūstų lapus mėsos įdarui vynioti. Šiandien kiekviena Lietuvos šeimininkė turi savąjį balandėlių, totorių vadinamą „sarma“, receptą. Be to, totoriai išplatino čeburekus. O dar šimtalapis...

Karaimų virtuvės pasididžiavimas – kibinai – tapo neatsiejama mūsų mitybos tradicijų dalis.

Knygoje pateikiami „latkių“, kibinų, „sarmos“, šimtalapio receptai.

„Lietuvos nekrikščioniškų bendruomenių kulinarinis paveldas ir tradicijos yra neatskiriama mūsų šiuolaikinės mitybos dalis. Ji liudija, jog, nepaisant religinių ir kultūrinių skirtumų, ilgus šimtmečius dalijomės geriausiaisiais savo valgiais, o šie ilgainiui suformavo savitą Lietuvos virtuvę“, – teigia D. Troskovaitė.

**Knygos bibliografiniai duomenys ir viršelio nuotrauka trečiame leidinio viršelio puslapyje.*

Moteris, kuri pranoko savo laikmetį

Kovo 3 d. Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos galerijoje vyko prancūzų autoriaus Yves Plasseraud knygos anglų kalba „Irena Veisaitė. Tolerance and Involvement“ („Irena Veisaitė. Tolerancija ir veikla“) sutiktuvės.

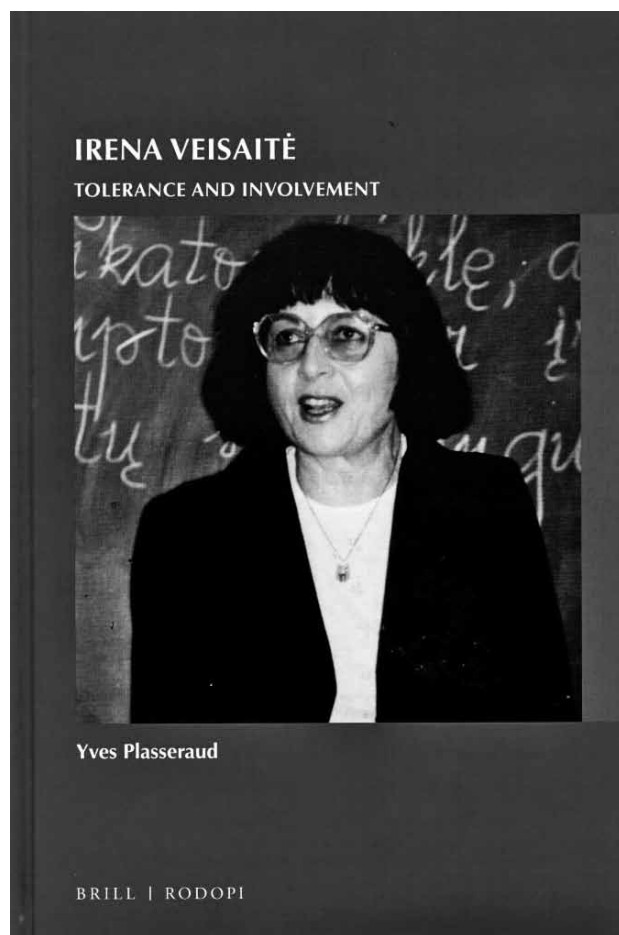
I. Veisaitė (g. 1928 m. Kaune) – žinoma Lietuvos visuomenės veikėja, teatrologė ir literatūrologė, viena iš Atviros Lietuvos fondo steigėjų, nuo 1999 m. iki 2007 m. Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos narė, įvairių tarptautinių ir nacionalinių nevyriausybinų organizacijų narė, pelniusi daugelį Lietuvos ir užsienio šalių apdovanojimų.

Knygos autorius su I. Veisaite susipažino prieš 25 metus, dalyvaudamas Atviros Lietuvos fondo veikloje. Ši pažintis iš profesinės peraugo į asmeninę. I. Veisaitės asmenybė, jos inteligencija ir vertybės įkvėpė autorių parašyti jo pirmąją biografinę knygą, aprėpiančią laikotarpį nuo XIX a. antrosios pusės iki šių dienų. I. Veisaitės ir jos šeimos istorija pažymėta sudėtingų istorinių lūžių. Ji savo veikloje visuomet iškelia dialogo, tolerancijos būtinybę net pačiose sudėtingiausiose gyvenimo situacijose. Autorius rašo, kad ši knyga yra bandymas susieti I. Veisaitės gyvenimą su Lietuvos ir litvakų istorija.

Y. Plasseraud – prancūzų teisininkas, istorikas, Baltijos šalių

ekspertas – parengė daugelį straipsnių ir išleido ne vieną knygą intelektualinės nuosavybės, tautinių mažumų, tapatybės, rasizmo, prietarų, žydų kultūros ir bendrai šio regiono klausimais. Tarp jų – „Lietuvos žydai. 1918-1940. Prarasto pasaulio aidas“. ALK/Baltos lankos. Vilnius. 2000; „Mažumos. Tautinių ir etninių mažumų studijų įvadas“. Apostrofa. Vilnius. 2006 ir kt. Lietuvoje autorius pirmą kartą apsilankė 1968 m., o nuo 1978 m. lankosi reguliariai. Y. Plasseraud skaitė paskaitas teisės klausimais įvairiuose universitetuose Alikantėje, Berlyne, Bordo, Minske, Paryžiuje, Strasbūre ir Lietuvoje – Vilniaus ir Kauno Vytauto Didžiojo universitetuose.

Autorius bendradarbiauja su Valstybiniu Vilniaus Gaono žydų muziejumi, Prancūzijoje leidžiamu

žurnalu „Les cahiers lituaniens“, skirtu Lietuvos kultūrai.

Knygą apie I. Veisaitę, kaip vieną iš serijos „Dviejų pasaulių paribyje. Tapatybė, laisvė ir morali vaizduotė Baltijos valstybėse“ leidinių, anglų kalba išleido Leideno/Bostono leidykla „Brill Rodopi“.

TBN inf.

Totoristikos mokslo baruose laukia daug naujų atradimų

Jau septintą šimtmetį gyvuojanti Lietuvos totorių bendruomenė įvairiu laiku išaugino nemažai žymių mokslininkų, išradėjų, meno atstovų, visuomenės veikėjų. Apie juos parašytos knygos, išleisti enciklopediniai leidiniai. Pačios bendruomenės istorija irgi traukia tyrinėtojų dėmesį. Apie tai kalbamės su Mykolo Romerio universiteto profesoriumi, Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininku dr. Adu Jakubausku.

Dana KURMILAVIČIŪTĖ

- Jūsų akademiniai ir moksliniai pasiekimai visuomenėje plačiai žinomi: esate daugybės istorinių ir švietėjiškų straipsnių, mokslinių studijų ir monografijų autorius, parašėte ne vieną knygą, einate svarbias visuomenines pareigas, tad profesoriaus vardą, kuris neseniai Jums suteiktas, užsitarnavote. Kiek metų link jo teko eiti vingiuotu mokslininko keliu?

- Ilgiau kaip du dešimtmečius. Netiesa būtų sakyti, kad gautas profesoriaus vardas – nebe išskirtinis faktas mano biografijoje. Manau, kad jis svarbus ne tik man, bet ir visai Lietuvos totorių bendruomenei: juk tęsiamos garbingos mūsų tautos atstovų – iškilų mokslininkų – veiklos tradicijos. Esu šios bendruomenės žmogus, po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo pelnęs profesoriaus vardą (pirmoji jį gavo garsi totorių istorinės praeities tyrinėtoja Tamara Bairašauskaitė). O iki šio laikmečio, ypač prieškarui ir dar anksčiau, tarp totorių tautos atstovų būta itin garsių profesūros, pasaulinio lygio mokslininkų.

- O kokiose mokslinės veiklos srityse jų vardai žinomi labiausiai?

- Pačiose įvairiausiose. Jeigu jau šia tema prabilome, gal vertėtų paminėti pačius garsiausius totorių mokslininkus. 1852 m. Ukmergėje gimęs Brunonas Abakanovičius garsėjo kaip

garsus matematikas, fizikas, išradėjas, konstruktorius, elektrotechnikas. Jis, habilituotas daktaras, gyveno Paryžiuje, vadovaudamas savo paties įsteigta elektrotechnikos laboratorijai ir buvo vienos kompanijos gamyklų direktorius. Apie jo išrastus elektros įtaisus pilna aprašymų Paryžiaus MA ataskaitose ir kituose mokslo leidiniuose. 1889 m. jis atstovavo JAV pasaulinėje parodoje Paryžiuje.

1899 m. Vilniaus gubernijoje gimęs ir vėliau Lenkijoje gyvenęs bei dirbęs profesorius Osmanas Achmatovičius tapo vienu iš garsiausių organinės chemijos tyrėjų pasaulyje. 1948 m. tapo Lodzės Politechnikos instituto rektoriumi, 1960-1962 m. kolektyvas, kuriam vadovavo prof. Achmatovičius, atrado naujos klasės alkaloidus, pasižyminčius padidintu sieros kiekiu. Šis faktas pripažintas vienu esminių to laikotarpio atradimų organinės chemijos srityje.

Kaip ekonomistas, sociologas, istorikas mokslininkų tarpe itin vertinamas Michailas Tuhana-Baranovskis. Būdamas Peterburgo politechnikos instituto profesorius, jis tyrė Rusijos kapitalizmo istoriją, kritiškai žvelgė į Markso veikalus, gilinosi į ekonominių krizių priežastis. Jam priklauso unikalūs darbai apie socializmo, kooperatinio judėjimo teorijas, rinką. Spalio revoliucijai jis nepritarė, iš Rusijos išvyko į Ukrainą, kur vienu metu ėjo trumpai egzistavusios nepriklausomos Ukrainos Respublikos finansų ministro pareigas. Jo vardu dabar pavadintas

Robertino Valiūno nuotr.

Prof. dr. A. Jakubauskas

Donecko ekonomikos ir prekybos universitetas.

Vilniaus Stepono Batoro universiteto Chemijos ir mikrobiologijos katedroje profesoriumi dirbo Stefanus Bazarevskis.

Garsus radijo navigacijos specialistas buvo šalia Vilniaus esančiame Afindzievičių kaime gimęs Aleksandras Bairaševskis.

Iš vėlesnio laikotarpio mokslininkų negaliu nepaminėti Romualdo Makavecko, technikos mokslų daktaro, Kauno technologijos universiteto (KTU) docento. Jo mokslinių tyrimų sritis daugiausia buvo šiluminė energetika; jis – ne vieno mokslinio išradimo autorius. Jaunimo ugdymo srityje itin svarus yra KTU docento Jono Ridzvanavičiaus, Šiaulių universiteto docento Juozo Korsako, Vilniaus universiteto docentės Galinos Miškinienės ir kitų iškilų totorių tautos atstovų indėlis.

- Papasakokite apie savo mokslinio darbo sritį. Kokia buvo jūsų daktarinio darbo tema?

- Domiuosi tiek Lietuvos, tiek kitų Baltijos valstybių politiniu gyvenimu. Politologijos sritį buvau pasirinkęs ir savo tyrinėjimo objektu mokslų daktaro laipsniui gauti. Mano disertacijos tema buvo Lietuvos partinė sistema transformacijos laikotarpiu, t. y. tokiu metu, kai buvo panaikintas LSSR konstitucijos 5 ir 6 straipsnių galiojimas, kai išsikūrė Sąjūdis ir pradėjo steigtis naujos politinės partijos. Mano doktorantūros studijos 1998 – 2003 m. vyko Lenkijos Poznanės A. Mickievičiaus universiteto Politikos mokslų ir žurnalistikos fakultete. Esu Lietuvos žurnalistų sąjungos narys, besidomintis visuomeninio – politinio gyvenimo temomis. Į tarptautines informacinių duomenų bazes yra patekę mano moksliniai tyrinėjimai apie Lietuvos prezidento instituciją, Lietuvos krikščionių – demokratų partiją, Komunistų partijos ir Sąjūdžio veiklą atgimimo laikotarpiu, taip pat apie „Respublikos“ ir „Lietuvos ryto“ leidinius, apie Lietuvoje gyvenančių tautinių mažumų padėtį ir kt. Nemažai mano straipsnių išspausdinta Lenkijos moksliniuose leidiniuose. Beje, studijos Poznanėje leido ženkliai patobulinti lenkų kalbą ir tuo aš labai džiaugiuosi. Na ir, žinoma, nuolatiniu mano susidomėjimo objektu buvo, yra ir bus Lietuvos totorių gyvenimas ir veikla Lietuvoje: pradedant LDK laikais ir baigiant dabartimi.

- Tam skiriate praktiškai visą savo laisvalaikį...

- Tenka... Dabar ypač sutelkiau dėmesį į Lietuvos totorių bendruomenės gyvenimo XX amžiuje tyrinėjimus. Tai – be galo sudėtingas laikmetis, susijęs su vienu valstybių žlugimu, su kitų kūrimusi, su revoliucijomis, karais ir kitais neramumais. Istorinių – politinių įvykių fone kito ir totorių bendruomenės, keitėsi jų savęs identifikacija. Be galo įdomu pasigilinti, kuo dabar save laiko,

tarkime, Baltarusijoje gyvenantys totoriai. Dalis jų po to, kai Stalinas užgrobė Vakarų Baltarusiją, persikėlė gyventi į Lenkiją. Pokario metais į šią šalį emigravo ir dalis totorių, gyvenusių Vilniaus krašte. Kokiems prioritetams gyvenime šie žmonės teikia pirmenybę, ar jiems svarbios jų šaknys, tradicijos? Kaip save identifikuoja Lietuvos totoriai? Juk tautinės bendruomenės, ilgus metus atskirtos sienomis, supanašėja, susiniveliuoja su vietos gyventojais. Jų „totoriškumo“ apraiškos – labai svarbi tema, reikalinga mokslinio tyrinėjimo.

- Gal Lietuvos totorių gyvenimo analizės XX amžiuje tema galėtumėte parašyti, tarkim, habilitacinį mokslinį darbą?

- Kodėl gi ne? Apie tai rimtai mąstau, juolab, kad žmonių, kurie tyrinėtų mano tautos praeitį, yra mažai. Totorių mokslininko Stanislovo Kričinskio monografija „Lietuvos totoriai“ yra labai išsamai, ja daug kas remiasi, tačiau jos tyrinėjimo objektas yra LDK laikais ir prieškariniu Lenkijoje gyvenusių totorių bendruomenių veikla, o ne Lietuvoje prieš sovietų okupaciją gyvenusių totorių bendruomenių padėtis. Trūkstama žinių spraga jaučiu pareigą užpildyti. Aišku, baltųjų dėmių kiek sumažėjo, man su bendraautorais išleidus knygą „Lietuvos totoriai istorijoje ir kultūroje“, bet kiek dar daug šioje srityje neartų dirvonų!

Beje, habilitacinį darbą norėčiau rašyti Lenkijoje, vadovaujant garsiam profesoriui Jacekui Sobčakui, dabar dirbančiam Varšuvoje. Jis vadovavo mano daktarinei disertacijai, mes gerai pažįstami, tad puikiai žinau, kokių vertingų žinių apie totorius jis turi. Pats Sobčakas yra totoriškos kilmės, o jo giminės šaknys – Lietuvoje. Proseneliai gyveno Vilkaviškio rajone, gal todėl šis žmogus su didžia pagarba atsiliepia apie mūsų šalį ir yra Lenkijoje veikiančios Lietuvos mylėtojų draugijos narys.

- Varšuvos archyvuose turbūt

esama nemažai medžiagos apie tarpukariu Vilniaus krašte gyvenusių totorių būtį?

- Taip, ten galima atrasti itin vertingų dokumentų apie iškiliausius tautiečius. Daug istorinės medžiagos yra ir Lietuvos archyvuose; nemažai jos jau turiu sukaupęs ir saugau asmeninio kompiuterio laikmense. Galų gale daug ką dar galima sužinoti iš gyvų žmonių, ypač apie sovietinius laikus. Iš jų lūpų išgautos informacijos nepakeis jokie archyvai. XX a. antrosios pusės medžiaga dar pakankamai šviežia, tik, žinoma, ją teks apdoroti, susisteminti, kad įgautų objektyvų atspalvį.

Aišku, parašyti monografijai apie XX a. Lietuvos totorių gyvenimą prireiks ne vienerių metų. O ir paties darbo platumas priklausys nuo to, kiek išsamios medžiagos pavyks sukaupti, kiek ji bus vertinga. Ar apsisostiesiu tik ties savo tautiečių bendruomenės XX a. gyvenimo analize, ar dar papildomai gilinsiuos į jos saviidentifikacijos paieškas, parodys ateitis.

- Neabejoju, kad pavyks atskleisti daugelį įdomių žmonių biografijų, faktų, skaičių...

- O taip, juk kiekvienąsyk tyrinėdamas atrandi šį tą nauja. Pavyzdžiui, buvau savotiškas pionierius, atvėręs ne vieną nežinomą iškilaus totoriaus Olgierdo Kričinskio biografijos puslapį. Šis žmogus tarpukariu buvo Lenkijos totorių Kultūros ir švietimo sąjungos pirmininkas. Broliai Leonas ir Olgierdas Kričinskiai buvo teisininkai, vienas dirbo Gdynės apygardos teismo vicepirmininku, kitas – Vilniaus teismo rūmų civilinių bylų skyriaus pirmininko pavaduotoju. Kai Vilniaus kraštas 1940 m. atiteko Lietuvos Respublikai, jis tapo Lietuvos piliečiu, tik štai juo išbuvo neilgai. Lietuvą okupavus sovietams 1941 m. vasario 15 d. NKVD jį areštavo pagal 58-ąjį straipsnį. Totorių atgimimo sąjūdžio vienas iš vedlių, vienas iškiliausių mano tautiečių,

Olgierdas Kričinskis už „Tėvynės išdavimą“ buvo sušaudytas. Jo mirties aplinkybės artimiesiems buvo visiškai nežinomos. Dirbdamas Lietuvos ypatingajame archyve KGB rūmuose Vilniuje, aptikau jo bylą su faktais apie įkalinimą Lukiškų kalėjime, tardymą, ir – galiausiai – sušaudymą Gorkyje (dabar – Žemutinis Naugardas) 1942 m. birželio 2 d. Sulaukiau nuosirdžios padėkos iš jo sūnaus Selimo, dabar gyvenančio Lenkijoje.

Tokių bylų apie sušaudytus Lietuvos totorius yra ir daugiau. Norėčiau, kiek beįstengdamas, jas paviešinti, juk stalinistai šaudydavo pačius iškiliausius žmones, tautos žiedą.

Olgierdo brolis Leonas Kričinskis 1939 m. rugsėjo 27 d. buvo areštuotas gestapo ir tų pačių metų pabaigoje kartu su 12 tūkst. Gdynės ir Pamaro Lenkijos inteligentų sušaudytas

Piasnicos miške šalia Veiherovo. Kaip matome, Antrasis pasaulinis karas buvo negailestingas iškiliausiems totorių tautos atstovams, jie buvo neparankūs tiek Trečiajam Reichui, tiek ir Sovietų Sąjungai.

- Bet tai – didžiulis darbas, reikalaujantis ne vieno žmogaus pastangų...

- Viliuosi, jog ateityje atsiras žmonių, gal iš dabartinio jaunimo tarpo, kurie pajudins šiuos netyrinėtus istorinius klotus. Mane džiugina, kad esama žmonių iš pačios totorių bendruomenės, kurie gilinaisi į savo tautos istoriją pačiais įvairiausiai aspektais. Pavyzdžiui, prof. Tamara Bairašauskaitė tyrinėja XIX a. totorių bajorus, magistro darbą apie Lietuvos totorius teisininkus prieškarinio laikotarpio Varšuvos universitete apsigynė Aleksandras Bučackis.

Daug garsių totorių istorijos, raštijos tyrinėtojų gyvena Lenkijoje. Neištyrinėtų faktų yra radęs totorių kilmės lenkų istorikas Arturas Konopackis. Totorių gyvenimo problematika ypač domisi mokslininkai Selimas Chazbijevičius, Janas Tiškievičius, Česlavas Lapičius, Henrikas Jankovskis, Andžejus Drozdas ir kiti. Mano tautiečių darbus tyrinėja ir Vokietijos, Anglijos, Šveicarijos, Baltarusijos, JAV, Rusijos tyrinėtojai. O Maciejus Konopackis, europinio masto Lenkijos intelektualas, gimęs totorių inteligentų šeimoje Vilniuje 1926 m., labai ženkliai prisidėjo steigiant Lenkijos Krikščionių ir musulmonų komitetą, posėdžiaujantį du kartus per metus ir ieškantį sąlyčio taškų bendroje veikloje visuomenės labui. Manau, panašaus pobūdžio komitetą reikėtų įsteigti ir Lietuvoje.

Vokiečio – Lietuvos savanorio – sūnus ilgus metus slėpė savo tautybę

Po kelerių metų minėsime reikšmingą ir išskirtinę Lietuvos istorijos datą – šimtąsias Lietuvos valstybės atkūrimo metines. 1918 m. vasario 16 d. Nepriklausomybės aktas pasauliui paskelbė, kad Lietuva gyva, ji neišnyko per svetimųjų priespaudą, trukusią daugelį dešimtmečių. Besikuriančios valstybės tykojo daugybė pavojų. Ją reikėjo su ginklu rankose apginti nuo išorės priešų. Toje kovoje dalyvavo tūkstančiai savanorių. Tarp jų buvo nemažai kitataučių, kurie Lietuvą laikė savo tėvyne ir dėl jos laisvės buvo pasiryžę paaukoti savo gyvybę. Vienas tokių – vokietis Andrius Peteraitis iš Tauragės.

Jonas RUMŠA

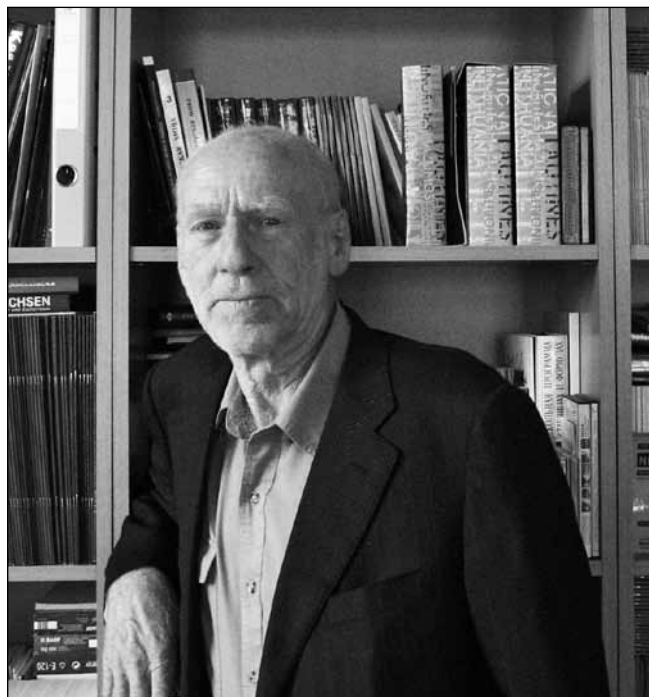
„Ne Peter, o Peteraitis“

Ervinas Peteraitis, Vokiečių bendruomenės pirmininkas, iš tėvo pasakojimų gerai prisimena jo odisejas Pirmojo pasaulinio karo metais. 1914 m. jį, 18–19 metų jaunuolį, mobilizavo į carinę armiją. Mobilizacijos punkte karininkui sukėlė įtarimą vokiška naujoko pavardė. „Tu iš Lietuvos?“ – paklausė jis. Išgirdęs teigiamą

atsakymą, pasakė: būsi ne Peter, o Peteraitis.

„Mano senelis iš tėvo pusės buvo Peter, evangelikas liuteronas. Matyt, kad vokiečių į armiją neimdavo, karininkas nusprendė tėvo pavardę sulietuvinti. Taip ši pavardė ir liko mums“, - samprotuoja Ervinas.

Tačiau „naujas lietuvis“ buvo pa-

E. Peteraitis

skirtas kariauti ne prieš vokiečius, o išsiųstas į tolimą turkų frontą kurdu žemėse. Po bolševikų perversmo Rusijoje pulkas permestas į tuometį Ca-

rycino miestą (dabar – Volgogradas) prie Volgos. Stoties aikštėje išrikiavo, karininkams nuplėšė antpečius. Pulkas perėjo į raudonųjų pusę. „Mano tėvas tapo raudonosios armijos kareivis“, - staigų tėvo gyvenimo posūkį vertina Ervinas.

Vyresniajam A. Peteraičiui teko daug kur pabūti. Vienu metu tarnavo I-ajame Lietuvių batalione Vitebske. Pasak Ervino, jis asmeniškai pažinojo žymų raudonųjų karo vadą lietuvį Vytautą Putną, bolševikų partijos veikėjų Vincą Mickevičių-Kapsuką, Zigmą Angarietį ir kt. Raudonarmietis išitinkino, kaip „darbininkų ir valstiečių valdžia“ žiauriai elgėsi su žmonėmis, ypač su valstiečiais. Net praėjus daugeliui metų jis nepamiršo, kaip jo akivaizdoje iš pasalų šūviu į pakaušį buvo nužudytas senosios armijos generolas, matyt, nusipelnęs, nes mundurą puošė daug caro laikų apdovanojimų. Žudikų nesulaikė net tai, kad šalia buvo generolo žmona.

Raudonarmietis tapo savanoriu

A. Peteraitis, kaip prisimena jo sūnus, gavo užduotį vykti Lietuvą „organizuoti proletariato revoliucijos“. Šiaip taip pėsčiomis nusigavo iki Tauragės. O čia revoliucija ir nekvėpia. Visur plazda lietuviškos vėliavos, žmonės gieda himną. Tai buvo 1918 – ieji metai.

„Vakare ant Jūros upės tilto mano tėvą areštavo savanoriai. Pasirodė įtartinas. Apsirengęs rusiška miline, apsiavęs rusiškais batais. Išgelbėjo antroje tilto pusėje buvę vokiečių kareivai, kai jis vokiškai ėmė šauktis pagalbos“ „Kamaraden, hilf!“ Tą pačią naktį „revoliucionierius“ perbrido upelį ir – pas mamą. Prieš karą tėvas tarnavo pas labai garsų šiame krašte kunigą Augustą Vymerį. Paprašė jo patarimo, ką toliau daryti. „Vyruti, niekuo aš tau negaliu padėti, tuoj pat įsirašyk į savanorius“. Taip 1919 m. mano tėvas tapo savanoriu“, - apie dar vieną tėvo gyvenimo posūkį prisimena E. Peteraitis.

A. Peteraitis vyresnysis turėjo karinį laipsnį, buvo viršila, mokėjo vokiečių, rusų, lenkų kalbas, aišku, puikiai kalbėjo lietuviškai. Pirmojo pasaulinio karo dalyvis, carinėje armijoje vadovavo būriui, turėjo kovinės patirties – toks žmogus tada buvo aukso vertės.

A. Peteraitis dalyvavo kautynėse su bolševikais, ties Seinais, Varėna, Senaisiais Trakais ir Giedraičiais kovojo su lenkais, buvo papuolęs į lenkų nelaisvę, bet pabėgo iš nelaisvės, kas buvo retas atvejis.

Kaip teigia Ervinas, jo tėvas pasakojo, kad mūšyje prie Giedraičių jiems į rankas vos nepakliuvo pats lenkų generolas Liucijanas Želigovskis.

„Knygoje apie Vyties Kryžiaus kavalierius rašoma, kaip L. Želigovskis gėdingai pabėgo. Viename mūšyje jis spėjo užlipti ant arklio, peršokti tvorą ir mes tiek jį tematėme. O generolo mašinos sėdynė dar buvo šilta. Būtume šioje vietoje atsidūrę penkiomis minutėmis anksčiau, būtume paėmę Želigovskį“, - tėvo seniai išsakytas mintis perpasakoja Ervinas.

Tačiau aukštą apdovanojimą A. Peteraitis gavo už kitą pasizymėjimą. 1920 m. už parodytą drąsą malšinant artileristų maištą Aukštosios Panemunės kareivinėse jis buvo apdovanotas I-ojo laipsnio Vyties Kryžiumi. Išsaugojęs ordiną per karą, jam baigiantis A. Peteraitis pats atsikratė ordino, kai pateko į rusų rankas, nes tai būtų tapę sunkiu įkalčiu.

Kaip teigia Ervinas, už didvyriškumą kovose su lenkais tėvas buvo pristatytas apdovanoti antruoju Vyties Kryžiumi. Tačiau po to, kai sužeistas pateko į lenkų nelaisvę (nuo 1920 m. spalio 18 d. iki gruodžio 26 d.) ordino jam nedavė.

Grįžęs namo savanoris vedė Martą Kraft. Beje, žmonos šeimą, prasidėjęs Pirmajam pasauliniam karui, carinė valdžia, kaip ir kitus pasienio zonoje gyvenusius vokiečius, ištrėmė į imperijos gilumą. „Carinė valdžia buvo humaniškesnė už bolševikus. Vokiečius ištrėmė ne į tolimą Šiaurę, o į Pavolgį, kur nuo seno buvo didelė vokiečių

kolonija. Ten mama išmoko rusų kalbą, kuri praverė ateityje visai kitomis aplinkybėmis“, - teigia Ervinas.

Savanoris gavo žemės

Lietuvos vyriausybė ištesėjo savo pažadą – savanoriams duoti žemės. A. Peteraitis 1924 m. gavo aštuonis hektarus Šaltaičių kaime buvusiose dvarininko Vasilčikovo valdose.

„Tai buvo savanorių kaimas. Jame žemės gavo, beje, visi po lygiai, dvylika savanorių. Gera vieta, ant Jūros upės kranto, gražios apylinkės, nebloga žemė, šeši kilometrai iki Tauragės“, - naujo gyvenimo pranašumus vardijo savanorio sūnus.

Be ūkininkavimo, A. Peteraitis dar dirbo geležinkelio policijoje. Bet po sunkaus sužeidimo per traukinio katastrofą šios tarnybos atsisakė.

Pasak Ervino, tėvo ūkis buvo labai tvarkingas. Jis užveisė didelį sodą, įrengė tvenkinį, augino retų veislių obelis, kriaušes, vynuoges. Darže noko pomidorai, kalafiorai. Tai buvo retas dalykas Lietuvoje.

„Tėvas buvo savamokslis, mokyklą telankė dvi žiemas, jaunystėje kumečiavo, bet viskuo domėjosi, negalėjo gyventi be laikraščio ir net radijo. Aplinkui niekas laikraščių neprenumeravo ir radijo neturėjo“, - pasakoja savanorio sūnus.

Vokiečių šeima išaugino septynis vaikus: šešis sūnus ir vieną dukterį.

„Ūkyje reikalai klostėsi gerai. Tėvas džiaugėsi, kad baigia atidavinėti paskolas bankams. Bet sovietinė okupacija, prasidėjęs karas negrįžtamai viską pakeitė“, - sako pašnekovas.

Viliojo apgaule

Karui per Lietuvą ritantis į Vakarų, vermachtas vokiečių nepaliko likimo valiai, o evakavo į Vokietiją. Peteraičių šeima išvyko paskutiniu momentu – keturiasdešimt ketvirtųjų spalio 9 d., o kitą dieną Tauragėje jau šeiminkavo raudonoji armija.

„Kurį laiką buvome Vakarų Prūsij-

joje, o vėliau mus išvežė į pačią Vokietiją. Apgyvendino perkeltųjų asmenų stovykloje prie Miurico ežero, netoli Waren-Miurico miesto. Pasibaigus karui, patekome į sovietinės okupacijos zoną. Vyrus atskyrė nuo šeimų. Ryšys nutrūko. Mes nežinojome apie tėvo likimą, jis – apie mūsų. Kaip ten mama viena išgyveno su šešiais vaikais?“, - ir šiandien, po daugelio metų, stebisi sūnus.

Ervinas prisimena, kaip kartą stovykloje pasirodė vyras, apsirengęs kostiumu, kultūringas, mandagus. „Jūs ponija Peteraitienė?“, - paklausė. Išgirdęs teigiamą atsakymą, pasiteiravo, ar vyro vardas Andrius. „Taip“, - atsakė mama. „Tai ko jūs čia sėdite? Jūsų vyras jau seniai Tauragėje“, - stebėjosi vyras. Mama turėjo daug šansų pasitraukti į Vakarus. Bet juk vyras jau namuose, Tauragėje. Kaip vėliau paaiškėjo, tai buvo klastinga apgaulė. Bet tada mama patikėjo. Agitatoriai taip apdirbinėjo tūkstančius pabėgėlių. Po kelerių metų sužinojo, kad tėvui tą patį kalbėjo apie jo šeimą. Jis irgi galėjo pasitraukti į Vakarus.

„Mes susiruošėme namo. Bet ešelone paaiškėjo, kad vietoje Lietuvos mus veža į Sibirą. Mama nepasimetė. Padėjo tremtyje išmokta rusų kalba ir tam tikra pinigų suma ešelono viršininkui. Mūsų vagoną prikabino prie sąstato, vykstančio į Vilnių“, - kelionę namo prisimena Ervinas.

Tai buvo 45-ųjų gruodis. O tėvas namo grįžo 1947 m. Visą tą laiką dirbo rusų užnugario dalinio ūkio skyriuje Pomeranijoje, prižiūrėjo arklius, karves.

Buvusi sodyba jau buvo apgyvendinta kitų. Aštuonių žmonių šeima įsikūrė Tauragėje, vieno kambario bute. Buvęs savanoris dirbo kariniame dalinyje, Tauragės vartotojų kooperatyve, miškų ūkyje.

„Vokiškai – nė žodžio!“

Ervinas gerai prisimena pirmuosius gyvenimo Tauragėje metus, dar iki tėvo grįžimo. Jam tada buvo 6 – 7 metai.

„Burbėdavau, kodėl aš turiu mie-

Marta ir Andrius Peteraičiai 1920 m.

goti su batais ir su paltu. O mama vis: ša, ša. Mašina važiuoja pro šalį – mama klausosi: pravažiuos ar sustos. Namuose buvo paruošti du maišai džiovėsių, dar cukraus. Bet nieko negalima liesti, o valgyti tai norisi. Pasirodo, mama laukė, kada mus išves į Sibirą“, - kalba Ervinas.

Grįžus tėvui, dar metus, kitus šeima gyveno nežinioje. „Bet vieną dieną mama pasakė: galite valgyti džiovėsius. Kiek mums, vaikams, buvo džiaugsmo“, - prisimena E. Peteraitis.

Ervinas tik svarsto, kas lėmė, kad šeimai pavyko išvengti savo tautiečių likimo, kurių tūkstančiai iš Lietuvos buvo ištremti, dar karui nepasibaigus, 1945-ųjų metų gegužę. Ištremti dėl to, kad buvo vokiečiai. Peteraičių neištrėmė gal dėl to, kad grįžo vėliau, gal dėl tėvo tarnybos sovietų dalinyje, gal dėl to, kad kaimynystėje gyveno NKVD karininkai, o Peteraičiukai draugavo su jų vaikais. Šeima labai vargingai gyveno. Be to, dokumentuose buvo parašyta, kad Peteraičiai – lietuviai.

Tačiau bėdos nepaliko šeimos. Persikėlė gyventi į kitą gatvę Tauragėje, broliai išėjo pasivaikščioti, apspito viet-

niai, prasidėjo muštynės. „Mano broliai buvo keturi, o jų septyni ar aštuoni, bet vistiek buvo sutvarkyti“, - sako Ervinas. Brolių nelaimei, tarpusavyje jie kalbėjosi vokiškai. „Fašistai, hitlerininkai“, - ėmė šaukti nugalėtieji.

Po šio įvykio mamos sprendimas buvo trumpas ir kategoriškas: „Nuo šiandien kad nė vieno vokiško žodžio!“

„Ar Peteraitis – ne vokietis?“

Ėjo metai. Vaikai mokėsi, užaugo, įgijo profesijas. Ervinas baigė Vilniaus kultūros-švietimo technikumą, Lietuvos konservatorijos Klaipėdos fakultetą, kur studijavo režisūrą. Daugelį metų dirbo Lietuvos televizijoje: režisieriaus padėjėju, filmų direktoriumi, kino režisieriaus asistentu. „Teko ir režisuoti“, - prisimena Ervinas darbo televizijoje metus.

Jo pase, garsiojoje sovietiniais laikais penktoje grafoje buvo įrašyta – lietuvis. „Tikrąją tautybę teko slėpti iki pat 1988-ųjų metų. Argi aš būčiau baigęs kultūros-švietimo technikumą, konservatoriją, dirbęs

televizijoje, būdamas vokiečiu?“, - tarsi pats savęs klausia Ervinas.

Tačiau Lietuvos televizijoje kam nedavė ramybės, ar Peteraitis – ne vokiečių? „Ne, Peteraitis – grynai lietuvis“, - teigė draugai. „O kodėl jo tokia pravardė“, - nenusileido idėjiniai grynuoliai. „Bendradarbiai televizijoje man davė net dvi pravardes: „Gutentagas“* ir „niemčius“**. Vis girdėdavau: kur „Gutentagas“, kur „niemčius“? – prisimindamas anuos metus, sakė Ervinas.

Kalbos teko mokytis iš naujo

Peteraičiai Vakarų Vokietijoje turėjo giminių. Pirmą kartą teta Ida Kraft, mamos sesuo, į Lietuvą kaip turistė atvyko 1973 m. Po to lankydavosi kasmet.

„Niekada neatvažiuodavo viena, o su vyru ar sūnumi, ar dukterėčia. Kartais trys, keturi ar net penki vokiečiai atvažiuoja. Atvažiuodavo ne tuščiomis, o su dovanomis, kupiniais drabužiu, avalynės čemodanais. Įsivaizduojate, kokia mums buvo parama. Mes vos galą su galu sudurdavome. Aš, pavyzdžiui, turėjau tik dvejus baltinius – vienus darbui, kitus šventėms“, - pasakoja Ervinas.

Pradėjęs bendrauti su giminėmis, jis ėmė intensyviai mokytis vokiečių kalbos. „Iš vaikystės atsiminiau tik kai kuriuos žodžius: „Broot“,*** „Himmel“,**** „Cucker“*****. Kai 1988 m. pirmą kartą vokiečiai susirinko steigti savo bendruomenę, mane dar pavydas ėmė, kad kiti taip puikiai kalba vokiškai. Dabar, sako, ir aš vokiškai gerai kalbu“, - teigia Ervinas.

Jis pats tik 1988 m. gavo leidimą pirmą kartą išvykti į Vakarų Vokietiją pas gimines.

Laikas daro savo. 1980 m. mirė Lietuvos savanoris, I-ojo laipsnio Vyties Kryžiaus kavaliere Andrius Peteraitis. Palaidotas Tauragės kapinėse. Iš gausios Peteraičių šeimos šiandien gyvena tik Ervinas ir jo sesuo Edita. Užaugo nauja Peteraičių giminė karta. Ervinas su žmona lietuve Nijole išaugino du sūnus – Skirmantą ir Lauryną.

„Esame vokiečiai“

E. Peteraitis jau penkiolika metų vadovauja Vokiečių bendruomenei. Užpernai bendrija minėjo savo veiklos ketvirčio amžiaus jubiliejų. Ervinas gerai pamena pirmuosius žingsnius. Tai buvo 1988-ieji metai. Euforijos, dvasinio pakilimo, tautinio atgimimo laikas. Argi galima tai pamiršti?

Rašytojų sąjungos salėje Vilniuje susirinko vokiečiai iš įvairių Lietuvos vietų, daugiausia buvo iš Klaipėdos ir Šilutės. Atvyko apie 250 – 300 žmonių. Ervinui teko pirmininkauti. Pirmą kartą po daugelio metų priverstinės tylos viešai skambėjo vokiečių kalba, o žmonės nebijojo pasakyti esą vokiečiai.

Viena po kitos Klaipėdoje, Šilutėje, Vilniuje, Kaune ir kituose miestuose ėmė kurtis vokiečių bendrijos. Įvairiose vietose būrėsi „vilko vaikai“, po karo iš Rytų Prūsijos į Lietuvą atklydę mažamečiai. Vienu metu Lietuvos vokiečiai turėjo net savo laikraštį.

E. Peteraičio teigimu, dabar Lietuvoje gyvena apie 2100 vokiečių tautybės žmonių. Vilniaus bendrija vienija iki keturiasdešimties narių. Tačiau bendrijos veikloje dalyvauja mažiau. Jie buriasi Tautinių bendrijų namuose. Vokiečių kultūroje svarbią vietą užima chorinė muzika ir chorinis dainavimas. Vilniaus vokiečiai turi keliolikos žmonių chorą „Heimatgruss“ („Tėvynės pasveikinimas“). Jis pasirodo Tautinių bendrijų namų renginiuose, kitose vietose Vilniuje ir Lietuvoje, daug metų dalyvauja kasmet rengiamuose Baltijos šalių vokiečių bendrijų dainų festivaliuose. Pernai festivalis vyko Tartu mieste, Estijoje.

Bendrijos nariai išvyksta tvarkyti vokiečių karių, žuvusių dvidešimtojo amžiaus karuose ir palaidotų Lietuvoje, kapines.

„Bendraujame su iš Vokietijos atvykstančiais tautiečiais. Vieni čia apsigyvena verslo reikalais, kiti yra sukūrę mišrias šeimas. Dalyvaujame susitikimuose, kartu įdomiai leidžiame laiką. Padedame jiems integruotis Lietuvoje, priprasti prie lietuviškos tvarkos. Kai kurie jau šiek tiek kalba lietuviškai. Manau, kad laikui bėgant vokiečių mūsų krašte daugės“, - optimistiškai nusitekęs Vokiečių bendruomenės vadovas, Lietuvos savanorio sūnus.

*„Gutentagas“ (žargonas. Nuo vok. „Guten Tag“ – „Laba diena“)

**„niemčius“ (žargonas. Rusiškai „niemec“ – „vokiečių“)

***Broot – duona

****Himmel – dangus

*****Cucker – cukrus

Pavasaris atėjo. Švenškime Marcišorą

Kovo 6 d. Lietuvos rumunų kultūros bendrija „Dačija“ 27-ąjį kartą pakvietė savo narius, visus, kuriems įdomios moldavų, rumunų tradicijos, kartu Tautinių bendrijų namuose švensti Marcišorą. Tai tradicinė pavasario šventė, susijusi su žemdirbystės ciklu, o šventės ištakos slypi gilioje senovėje.

Šventės simbolis Marcišoras – raudonas ir baltas pumpurėliai, simbolizuojantys meilę ir pagarbą vieni kitiems.

„Kiekvieną pavasarį kovo 1-ąją žmonės dovanoja vieni kitiems šį mažą, mielą amuletą, linkėdami svaionių išsipildymo, meilės ir laimės.

Šventė skatina prisiminti tautosaką ir senelių tradicijas bei legendas“, - sakė „Dačijos“ pirmininkė Lučija Bartkienė.

2011 m. buvo pasiūlyta Marcišoro šventę įrašyti į UNESCO pasaulio nematerialaus paveldo objektų sąrašą.

TBN inf.

Romų pasakose atsispindi tautos tradicijos ir gyvenimo būdas

Panevėžyje romų ir lietuvių kalbomis išleista knyga „Romų pasakos“.*

Pasakose atgimsta romų senovinis klajoklinis gyvenimas. Taboras yra organizuota bendruomenė. Jos vadas – baronas. Klajokliško gyvenimo laikais tai buvo labai svarbus ir įtakingas žmogus, savotiška tvarkos ir teisingumo institucija, išlikusi ir savo įtaką išlaikiusi iki pat šių dienų.

Romai labiausiai vertina šeimynines tradicijas. Autoritetas yra senoliai, kurie vykdo teisėjų pareigas, spendžiant ginčus pagal teisę, vadinamą *romanipen*. Romas yra tas, kas laikosi *romanipen* taisyklių. Romai nelabai toleruoja kai kurias kitų tautų tradicijas ir nepasitiki neromų teise.

Tačiau romai nenori kištis į kitautaučių reikalus. Pasakoje jie išvengia savo nuomonės, paaiškindami, kad jie čia ne vietiniai, jie klajokliai, todėl nežina, kas žmonėms labiau reikalingi: dievas – tėvas ar dievas – saulė.

Ryškus romų bruožas – iškalbingumas, mokėjimas prieiti prie kiekvieno, nes tai padeda pasiekti tikslą – išprašyti norimą daiktą, parduoti prekę. Pasakose jie gudrumu įeina į dangų, apgauna velnius pragare. Kunigui išpažįsta savo nuodėmes taip, kad kunigas jam ne tik atleidžia, bet dar ir pagiria. Savo išradingumu romai per visą kaimą perveda kiaulę, kad kaimiečiai to nepastebi. Romė moteris gudrumu moko šeimninę prižiūrėti namų ūkį. Romas gudrumu įveikia žaltį, iš akmens išspausdamas vandenį ir garsiau sušvilpdamas, gudrumu priversdamas žaltį pačiam parsinešti jautį ir malkų ir iš jo išviliodamas vežimą su arkliu. Jie net sugeba ponui parduoti arbūzą kaip kumelės kiaušinį.

Romams priskiriamos maginės burtininkavimo galios. Romų mote-

Vida Beinortienė (k.) ir sesuo Daiva Tumasonytė savo laiką, žinias ir meilę skiria romams ir jų vaikams.

rys gali užkalbėti, gydyti ligas, kurių neišgydo medikai, gali užtraukti prakeikimus.

Didžiausia romų gyvenimo vertybė yra laisvė. Tai atsispindi ir jų pasakose. Matome, kaip Sirota, kad ir kaip vilko bijodamas, jį išlaisvina iš spąstų, sakydamas, kad „mes abu esame vieno kraujo ir mylime laisvę“.

Romai nieko neturi, tačiau nenusimena ir yra linksmi. Jų ryškus bruožas – artistiškas. Pasakoje aprašomame turguje Lana šoka ir dainuoja, pritraukdama minias žiūrovų. Petkalis nuolat pasirodo su savo antim. Būdingi romų pasirodymai su dresiruota meška.

Pasakose parodytas romų geras širdiškumas. Luika gelbsti brolių nuo velnių, liepdamas jam bėgti – nors vienas liks gyvas. Lana gelbsti berniuką, pati paaukodama savo gyvenimą. Romai rizikuodami gelbsti kiaulę, ją išvesdami iš kaimo į laisvę, vilką gelbsti iš spąstų. Jie nepjauna savo kiaulės, neparduoda savo anties.

Jie nemėgsta svaigalų. Romų kilmės lapė būrėja lokiui pašaipiai paaiškina, kad bitės jį sugėlė, nes jis

ėjo pas jas išgėres. Ir nėra ko tokio gailėti, nes jis vis tiek būtų numiręs nuo svaigalų.

Pasakose randame romams būdingų stereotipų. Į taborą atvažiuoja ponas ir apkaltina romus pavogus jo arklius. Mergina, kuriai ponas duoda penkis auksinus už išburtą laimingą ateitį, apkaltinta tą pinigą pavogus. Pasakoje tuos arklius pavogė ne tie, o kiti romai. Tačiau juos pavogė ne kaip nusikaltimą vykdydami, o nesuprasdami, kad arkliai nebėra laisvi, o turi savo šeimnininką ir jam priklauso. Laisvė romams yra didžiausia vertybė. Arklių muziejuje pamatęs arklių romų vaikas klausia, už kokią bausmę tas arklys čia uždarytas.

Pasakoje „Žydinti žolė“ parodytas sunaikintas visas taboras. Žinome istoriją, kai romai visose valstybėse buvo ujami, vejami ir žudomi.

Romai iškilo kaip profesionalūs muzikantai. Visa Europa įsitikino įgimtu romų talentu groti ir šokti. Jų muzikavimą imta laikyti tautinės savasties dalimi. Dalyvaudami Panevėžio vaikų dienos užimtumo centro veikloje, romų vaikai, o ir jų tėvai,

aktyviai ir ugingai šoka, dainuoja, talentingai piešia. Tai yra jų gyvenimo pasaka.

Knygoje surinktos romų tautos pasakos ir parodyta, kaip jų folkloras atsispindi jų kasdienybėje. Knyga tikslingai iliustruota fragmentais iš jų tikros, nesugalvotos gyvenimo pasakos, kuriamos jų pačių. Tai nuotraukos iš Vaikų dienos užimtumo centro veiklos.

Visi pasakojimai, išskyrus vieną,

yra parašyti pačių romų. Knygos sudarytojos tik juos pritaikė savo dialektui.

Knygos sudarytojos Vida Beinortienė ir sesuo Daiva Tumasonytė yra labai artimos romams. Su šia bendruomene jos dirba ne vienerius metus. Pirmoji yra romų atstovė Tautinių mažumų asociacijoje prie Panevėžio savivaldybės, sesuo Daiva dirba Panevėžio vaikų dienos centro, kurį lanko ir romų vaikai, direktore.

Knygų romų kalba, išleistų Lietuvoje, bibliotekėlė po truputį auga. 2004 m. Švietimo kaitos fondas išleido „Romų abėcėlė“. Tai buvo pirmoji Lietuvos istorijoje knyga romų kalba. 2011 m. buvo išleistas V. Beinortienės parašytas Romų kalbos vadovėlis.

**Knygos bibliografiniai duomenys ir viršelio nuotrauka trečiame leidinio viršelio puslapyje.*

Viešų renginių kalba: ką nustato teisės aktai?

Lietuvoje kasmet vyksta nemažai suvažiavimų, konferencijų, seminarų, kuriuose dalyvauja svečių iš užsienio. Tautinės bendrijos taip pat organizuoja tarptautinių renginių. Kokia kalba turėtų vykti tokie renginiai, ką nustato teisės aktai? Apie tai pasakoja Valstybinės kalbos inspekcijos viršininko pavaduotojas Arūnas Dambrauskas.

Nepažeidžia tautinių bendrijų teisių

Pagrindinis teisės aktas šioje srityje yra Valstybinės kalbos įstatymas, kuris apskritai nustato valstybinės kalbos vartojimą viešajame Lietuvos gyvenime.

Įstatymas nereglamentuoja Lietuvos gyventojų neoficialaus bendravimo ir religinių bendruomenių bei asmenų, priklausančių tautinėms bendrijoms, renginių kalbos. Asmenų, priklausančių tautinėms bendrijoms, teisė puoselėti savo kalbą, kultūrą ir papročius garantuoja kiti Lietuvos Respublikos įstatymai.

Taigi, kaip minėjau, Valstybinės kalbos įstatyme nustatyta, kad oficialūs valstybės ir savivaldos institucijų, valstybės įstaigų, įmonių organizuojami renginiai, sesijos, suvažiavimai, susirinkimai, posėdžiai, pasitarimai vyksta valstybine kalba. O tais atvejais, kai kalbėtojas vartoja kitą kalbą, turi būti verčiama į valstybinę kalbą.

Turiu atkreipti dėmesį, kad šis įstatymo reikalavimas yra netaikomas Lietuvoje organizuojamiems tarptautiniams renginiams. Jeigu Lietuvoje vyksta tarptautinis renginys, kuriame dalyvauja ir svečių iš užsienio ir jeigu

jie kalba užsienio kalbomis, tomis kalbomis jie gali ir kalbėti. Mūsų šalyje įstaigų ir Lietuvos valstybės renginiai turi būti valstybine kalba, o jeigu kalbėtojai vartoja kitas kalbas, turi būti verčiama į lietuvių kalbą.

Beje, tokia padėtis Lietuvoje yra ne išskirtinė. Tokie reikalavimai yra taikomi visoje Europos Sąjungoje. Šių nuostatų laikomasi ir Lietuvoje.

Gergia kalbų įvairovę

O kaip yra kitose šalyse? Kokia Europos Sąjungos politika dėl kalbų vartojimo?

Europos Sąjungos kalbų politikos tikslas – saugoti kalbų įvairovę ir skatinti mokytis kalbų ne tik dėl kultūrinės tapatybės išsaugojimo ir socialinės integracijos priežasčių, bet ir todėl, kad kitas kalbas mokantiems piliečiams būtų lengviau pasinaudoti bendrosios rinkos teikiama išsilavinimo ir įsidarbinimo galimybėmis.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija draudžia diskriminaciją dėl kalbos ir teigia, kad Europos Sąjunga gerbia kalbų įvairovę. Taigi, Lietuvoje, kaip ir visoje Europos Sąjungoje, yra ginamos šalių valstybinės kalbos. Kiekviena šalis gali nusistatyti

savo reikalavimus kalbų vartojimui. Lietuvoje ši nuostata yra taikoma jau seniai, nuo tų laikų, kai buvo priimtas Valstybinės kalbos įstatymas.

Skundų gauna nedaug

Ar inspekcija gauna skundų dėl renginiuose vartojamų kalbų?

Taip, inspekcija gauna skundų dėl Lietuvoje vykstančių renginių kalbos. Tokių skundų ir klausimų buvo tuo metu, kai Lietuva pirmininkavo ES Tarybai.

Žmonėms aiškiname, kad tais atvejais, kai tarptautiniuose renginiuose vartojamos kitos kalbos, Valstybinės kalbos įstatymas yra nepažeidžiamas, nes tokia yra Europos teisė ir, be abejo, Lietuvos teisė. Na, o jeigu Lietuvoje vyksta šventės, televizijos transliacijos tik anglų kalba, jeigu Lietuvoje gyvenančios tautinės mažumos renginiuose vartoja tik savo kalbą, tokiais atvejais aiškinamės, kokių pagrindų jie vartoja, ar nepažeidžiami Lietuvos valstybėje galiojantys įstatymai. Kiekvienu atveju sprendžiame atskirai.

Apskritai skundų nėra labai daug, nes Lietuva, kaip ES valstybė, gerbia kitų kalbų vartojimą, užtikrina kitų šalių piliečių teisę Lietuvoje vartoti savo šalių kalbas, bet kiekvienu atveju reikia atskirai žiūrėti, ar nepažeidžiamas Lietuvoje galiojantis Valstybinės kalbos įstatymas.

Tolerantiškumas – gyvenimo taisyklė, kurią reikia išmokti visiems

Dr. Halina KOBECKAITĖ

Kai 2014 m. gavau pirmą kartą Lietuvoje įsteigtą Lygybės ir įvairovės apdovanojimą už visą gyvenimą puoselėtą toleranciją, nejučiom susimąčiau: kaip tolerantiškumas atsiranda, ir iš vis – kas tai yra? Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad tai visiems žinomas ir savaime suprantamas dalykas, ir nėra nieko paprasčiau kaip jį deklaruoti. Bet įsigilinus į dalyko esmę, ypač į pastaruoju metu pasaulyje vykstančius procesus, pamatai, kad atsakymas nėra toks paprastas.

Anksčiau, kalbėdami Lietuvoje apie tolerantiškumą, dažniausiai turėdavome galvoje įvairias etnines grupes, kurios nuo seno gyveno Lietuvoje. Kalbant apie jų tarpusavio ir jų santykius su tituline tauta, priešpriešos klausimas neiškildavo. Kai padėtį Lietuvoje, tarsi tuo netikėdami, po Nepriklausomybės atkūrimo ėmė revizuoti įvairių tarptautinių organizacijų atstovai, jie klausdavo, kaip žiūrima į restorano padavėją ne lietuvi? Ar lietuvis kviestusi advokatą ne lietuvi ginti jo byloje? Ar einama pas gydytoją žydą? Tie klausimai mus stebino, o kažkas atsakė, kad tiek advokatais, tiek daktarais žydais pasitikima net labiau nei kitų tautybių specialistais. Be to, tie kitataučiai – nuo seno Lietuvos gyventojai, ir niekada nekildavę tokio pobūdžio problemų. Jie yra savi kitataučiai.

Istoriškai žvelgdami į klausimą, matysime, kad jau pirmosiose pasaulio konstitucijose – pirmojoje rašytinėje JAV 1787 m., ir pirmojoje Europoje Abiejų Tautų Respublikos konstitucijoje 1791 m., o dar anksčiau Lietuvos Statute kalbama apie toleranciją. Tuo metu tautos sampratos dar nebuvo, vadinas, kalbama apie

religinę toleranciją, kuri buvo suvokiama kaip dvišalis reiškinys: pagrindinės valstybės religijos pakantumas kitų religijų atžvilgiu ir vice versa – visų religijų tolerancija pagrindinės atžvilgiu. Tik tokios tolerancijos dėka mūsų valstybėje daugiau nei šešis šimtus metų egzistuoja tos pačios religijos ir tos pačios etninės grupės. Devynios tradicinės religijos įteisintos Lietuvos Konstitucijoje, ir visi jas išpažįstantys Lietuvos piliečiai turi vienodas teises ir, be abejo, vienodas pareigas, apie kurias, deja, kalbama žymiai rečiau ir mažiau.

Visų pirma, pavyzdžiui, pareigą būti lojaliais valstybės piliečiais ir lojaliais bei tolerantiškais vieni kitų atžvilgiu. Kažkodėl, kalbėdami apie toleranciją, vis reikalaujame jos iš daugumos ir pamirštame, kad ir mažuma turi būti tolerantiška daugumos ir kitos mažumos atžvilgiu. Vis reikalaujame jos sau ir pamirštame, kad ir patys turime tokią prievolę. Juk kiekvienam svarbi jo autonomija, tiek asmeninė, tiek grupinė. Ir svarbu, kad ji būtų pripažįstama išorinės aplinkos. Būdamas grupės narys, kiekvienas suklusta, jei netolerantiškai traktuojama jo grupė, nes tai kelia grėsmę ir asmeninei jo autonomijai, ir kiekvienas stoja pėstu, kai į ją kėsiamasi. Kai tik toks pavojus atsiranda, tolerancija, o tuo ir taikus sambūvis, baigiasi.

Štai dėl ko šis klausimas nėra toks paprastas. Teoriškai, taip pat ir praktikoje, jis yra susijęs su kitoniškumo sąvoka. Tai žino kiekvienas žmogus, atsidūręs ne savo aplinkoje – religinėje, kultūrinėje, tautinėje. Žinau tai iš

Dr. H. Kobeckaitė

savo patirties. Buvau klasėje vienintelė karaimė – vadinas, kitoniška. Bet juk mokiausi to paties kartu su visais, norėjau kartu su kitais žaisti, draugauti, šokti, norėjau tapti daugumos pripažinta, norėjau tapti sava. Tam buvo viena sąlyga – turėjau gerbti aplinką ir aplinkinius. Taip ir buvau auklėjama, taip ir elgiausi. „Saugok savo gimtąją kalbą, kultūrą, bet gerbk ir kitus“, - sakydavo visada tėvai, kurie ir patys laikydavosi tokios taisyklės. Tolerantiškumas tapo moraliniu gyvenimo principu. Ir ne tik mano, bet ir visų mano tautiečių, daugumos nuo seno Lietuvoje gyvenančių kitataučių.

Tradicinis, chrestomatinis tolerantiškumo apibrėžimas – pakantumas kitoniškumui. Kaip jį užtikrinti realybėje, kurioje mes šiandien gyvename? Kaip įrodyti jį tikrai esant, kai reikia įvertinti ir viešai pasmerkti netolerantišką elgesį? Ar galima toleruoti netolerantiškumą? Kas pastoja netolerantiškumui kelią – pavojus, grėsmė, skriauda, baimė?

Apie toleranciją galima kalbėti moralinėje, teisinėje, loginėje, filosofinėje, buitinėje ir kitose plotmėse. Tai viena. Antra – vieną yra, kai apie toleranciją kalbama, ji viešai ir oficialiai žodžiais deklaruojama, o kitaip – kai reikia veiksmu įrodyti ją tikrai esant, kai reikia įvertinti ir viešai pasmerkti netolerantišką elgesį. Trečia – ji balansuoja ant sunkiai apibrėžiamos ribos tarp tolerancijos ir abejingumo, tarp tolerancijos ir konformizmo. Kyla klausimas – ar tolerancija gali būti neribota? Ar beribė tolerancija nekelia grėsmės visuomenės (ir asmenybės, individo) saugumui? Kas būtų, jei toleruotume įvairių visuomenės saugumui grėsmę keliančių grupių formavimąsi ir jų veiksmus? Tai būtų abejingumas ar tolerancija? Ir kaip tai atsiliptų tolesnei visuomenės raidai? Koks vaidmuo čia tenka baimei? Ar galima toleruoti netoleranciją? Kuo ji grindžiama – emocijomis ar protu ir valia? Iš čia kyla ketvirtas klausimas – ar tolerantiškumas yra įgimta savybė? Ar ją galima išugdyti?

Tokius klausimus galima dauginti be galo. Neveltui tiek filosofinių traktatų, nuo Dž. Loko ir Voltero laikų, parašyta apie toleranciją, o ginčai vis netyla. Netolerantiškumo apraiškų (dažnai pereinančių į agresiją) įvairiuose socialiniuose sluoksniuose ir įvairiose pasaulio valstybėse nemažėja.

Lietuvoje dalis visuomenės vis dar įsitikinusi, kad esam tolerantiškiausi pasaulyje, kad visi kitataučiai ir kitantikiai priimami išskėstomis rankomis. Gal ir taip, jei kalbame apie privačią erdvę. Tačiau viešojoje erdvėje, kur susiduria grupės, jų interesai, vertybės, atsitinka ir kitaip. Tai ypač ryškiai matome šiandien visame pasaulyje, ne tik Lietuvoje..

Svetimšalių ir svetimtaučių Lietuvoje vis daugėja, ir, manyčiau, būtų teisinga pasakyti, kad keičiasi ir santykis su jais. Daugėjant atvykstančiųjų, jų susitikimų, akistatos, kontaktų su Lietuvos žmonėmis pobūdis tampa

žymiai įvairesnis. Tai jau ne vien privačios pažintys, bet ir santykiai su oficialiomis institucijomis – migracijos tarnybomis, medicinos bei mokslo įstaigomis, įdarbinimo biurais, pabėgėlių stovyklomis ir pan. Ir pastarųjų įvykių pasaulyje akivaizdoje vargu ar galima žaisti į vienus vartus. Juk jei valstybė priima svetimšalius, suteikia pastogę ir tam tikras socialines garantijas, tai jiems ir jų elgesiui taip pat turi būti keliami tokie pat reikalavimai kaip ir visiems šalies gyventojams.

Tolerantiškumas susijęs su savęs gerbimu, su vidinės laisvės ir teisingumo pajauta, pasitikėjimu savimi. Tačiau šie jausmai yra susiję su žinojimu, kad tavo laisvei, gerai savijautai, autonomiškumui, gerovei niekas negresia. Tada tu tolerantiškai ir draugiškai priimi ir kitą, kitonišką. Ir tau nerūpi, kame tas jo kitoniškumas slypi. Jei tokį klausimą sau užduodame, tarsi iš anksto pripažįstame, kad kitoniškumas savaime nėra blogai, mes tik jo nepažįstame, bet norime pažinti. Ši detalė tolerancijos vyksme yra be galo svarbi. Plečiantis ryšiams su pasauliu, pažįstant vis daugiau šalių, žmonių, jų papročių, svarbu nenusiteikti kitų atžvilgiu iš anksto neigiamai, juo labiau iš aukšto. Šito turėtume visi išmokti.

Šiuolaikinės auklėjimo sistemos daugiau orientuojasi į bendražmogišką, socialines, ideologines, globalias vertybes. Žmogaus teisės ir laisvės, be abejo, yra visuotinės vertybės, bet jų supratimas ir įgyvendinimas turi daug specifinių, savitų aspektų, ateinančių iš skirtingos aplinkos, skirtingų tradicijų, iš dalies ir iš skirtingos religijos. Pavyzdžiui, lietuviai ir estai, latviai, skandinavai, gyvendami greta šiandien labai sekuliarizuotose visuomenėse, retai susimąsto, kad vienas iš faktorių, formavusių per ilgus šimtmečius jų skirtingą elgesį, savęs, savo likimo ir aplinkybių vertinimą, buvo ir skirtingos religijos, nors visos jos krikščioniškos. Juk religija per amžius sąlygojo visą žmogaus dvasinį pasau-

lį, jo elgesį, moralę, kultūros lauką, formavo vertybes, santykį su pasauliu ir iš dalies su kitais žmonėmis, lėmė savo vietos pasaulyje suvokimą.

Religijos suformuotas kultūros laukas, paprastai perimamas generaciškai, su motinos pienu, ne visada sąmoningai suvokiamas, nors jis dažnai lemia net gyvenimo būdą. Vykstant šiandien tokiai intensyviai migracijai, derėtų tą dalyką suprasti ir atitinkamai pasirengti religijų, tradicijų, papročių ir įpročių įvairovei, siekti jų taikaus sambūvio. Dabar, kai Lietuvos piliečiai patys pasklido po pasaulį, jie ant savo kailio patiria, kad tapti savu svetur nėra paprasta. Skirtingų etninių grupių, skirtingų kultūrų santykiai – labai efemeriška terpė. Ja lengva manipuliuoti ir sunku atskirti emocijas nuo racijos. Tai labai palanki dirva supriešinti vienus su kitais. Juo labiau, kad mažuma vien dėl to, kad mažuma, dažnai jaučiasi pažeidžiama, nesaugi ir tampa itin įtari. Pastarosiomis dienomis vykstantys konfliktai negali būti paaiškinti vien religijos skirtumais, mažumų ir daugumos santykiais. Kai matome realius agresyvius veiksmus, jų paaiškinimui turbūt nebepakanka tik tolerantiškumo sampratos, nors ji irgi svarbi.

Tolerantiškumas nėra įgimtas dalykas. Jį reikia kantriai ir sumaniai ugdyti. Svarbiausią vietą čia turėtų užimti pažintis su kitoniškumu ir bendrumų jame ieškojimas. Be to, norėdami turėti tolerantišką visuomenę, turėtume žymiai daugiau investuoti ne tik į auklėjimą, mūsų emocijų ugdymą ir supratimą, bet ir į gyvenimo kokybę, kad žmonės nebijotų, jog svietimas (emigrantas, ar kitos tautybės, kitos religijos atstovas) kels pavojų jo gerovei, jo autonomiškumui. Jei visuomenėje gajus nepakantumas kitoniškumui, dažniausiai šios ligos priežastys – pavojaus baimė ir nežinojimas. Gydant šią ligą, reikia šalinti priežastis. Kitų receptų vargu ar yra.

Svarbu išsaugoti ne tik paveldą, bet ir istorinę atmintį

Baigiantis 2015-iesiems metams, pasirodė leidinys „Žydai Lietuvos žemėlapyje. Biržai. Žydų paveldo ir istorinės atminties išsaugojimo problemos“*. Tokiu būdu baigtas penkerius metus vykdytas projektas „Senųjų Biržų kapinių tvarkymas ir tolerancijos ugdymas“. Tai knyga apie Biržų žydų istoriją ir kultūrą bei senąsias žydų kapines, kuriose dvejus metus vyko tyrinėjimai. Knyga yra trijų dalių.

Pirmoje dalyje – mokslininkų, kurie apklausė biržiečius, straipsniai. Straipsniai papildyti statistinėmis lentelėmis bei interviu su biržiečiais. Šioje dalyje taip pat išspausdintos retos fotografijos, kiek galima išsamėnis aukų, sušaudytų Pakamponių miškelyje, sąrašas. Siekis – surasti vardus visų, kurie žuvo tą baisią rugpjūčio naktį.

Antroje knygos dalyje pirmą kartą sudarytas ir spausdinamas Biržų žydų kapinių, kurios yra vienos seniausių Lietuvoje, žemėlapis ir ten palaidotų žmonių sąrašas.

Trečioje dalyje – geografinių pavadinimų ir pavardžių indeksas.

Motas Gordonas, vienas iš kny-

gos sudarytojų, sakė, jog sudarant knygą buvo nuveiktas didžiulis darbas. Prie jo prisidėjo archeologai, geologai, fotografai, žydų kalbos specialistai, kapinėse praleidę ne vieną dieną, ir tie, kurie kapines vadavo iš miško. Reikėjo iššifruoti ne tik užrašus ant paminklų, bet ir iššifruoti bei užrašyti pokalbius su Biržų krašto žmonėmis.

Prasidėjus karui, miesto žydai buvo prievarta iškeldinami iš gyvenamųjų pastatų bei butų ir varomi į getą apie sinagogą ir žydų religinę mokyklą. Pirmosiomis holokausto aukomis tapo gydytojas Abraomas Zalmanas ir miesto rabinas Jehuda Leiba Buršteinas. Vėliau, sugrupavę po 100 – 200 žmonių į eilę, varė juos į Pakamponis. Ten sušaudė 2400 žydų, tarp jų vaikų – 900, moterų – 780, vyrų – 720. Žuvo visi Biržų miesto žydai.

Šimtmečius Biržuose gyvavo gausi žydų bendruomenė. Dvidešimtojo amžiaus pradžioje iš 4400 miesto gyventojų 3100 buvo žydų tautybės.

Šiandien Biržuose žydų nėra. Pernai, būdamas 89-erių metų am-

žiaus, mirė paskutinis Biržų žydas Šeftelis Leidas Melamedas. Jis, kaip ir vyresnysis brolis Šolomas, išvengė žūties, nes prasidėjus karui pasitraukė į Rusiją. Pakamponyse buvo sušaudyti ir bendrame kape palaidoti Š. Melamedo motina Pajė, tėvas Peisachas bei vos septynerių metų sulaukęs jo brolis Hirša.

Pasibaigus karui, Šeftelis grįžo į Biržus, dirbo vadovaujantį darba tarpkolūkinėje statybos organizacijoje, duonos kepykloje. Vedė lietuvę, su ja susilaukė dviejų dukterų, kurias auklėjo lietuviškai.

Knygos paantraštėje sąvokos „paveldas“ ir „istorinė atmintis“ yra greta. Tai prasminga, nes labai svarbu išsaugoti ne tik paveldą, bet ir atminti tragiškus įvykius, kad jie niekada nepasikartotų.

**Евреи на карте Литвы. Биржай. Проблемы сохранения еврейского наследия и исторической памяти. Редколлегия: С. Амосова, А. Дрейер, И. Коченюва (отв. ред.), А. Лемпертене, В. Мочалова, М. Носоновский. М., 2015.*

Leidinių lenkų kalba bibliografija: nuo 1944 m. iki šių dienų

Lietuvos lenkų mokslininkų draugija išleido leidinių lenkų kalba, išspausdintų Lietuvoje nuo 1944 m. iki 2014 m., bibliografiją.* Ji atspindi šio laikotarpio leidybos visumą ir reprezentuoja visas sritis. Bibliografijoje užfiksuoti leidiniai, parašyti tik lenkų kalba bei tie, kuriuose lenkų kalba yra viena iš keleto leidinio kalbų: lenkų – lietuvių, lenkų – rusų, lenkų – rusų – lietuvių ir kt. Tai knygos, brošiūros, žurnalai. Iš viso užregistruota 3019 pozicijų.

Raštijos formos požiūriu bibliografijoje daugiausia nurodyti vadovėliai, žodynai, enciklopedijos, žinynai, vadovai, katalogai, literatūros kūriniai, moksliniai darbai. Vienintelė sąlyga – jie turėjo būti išleisti Lietuvoje.

Šis leidinys yra pirmas pilnas lenkų leidybos Lietuvoje po Antrojo pasaulinio karo registras, kuriame į vieną visumą surinkta iki šiol išsklaidyta literatūra. Bibliografija parodo lenkų indėlį į Lietuvos kultūros ir švietimo

plėtrą per septyniasdešimt metų, o taip pat lenkų tautinės mažumos siekį išsaugoti savo tautinį tapatumą ir savimone. Leidinys turėtų būti ypač naudingas mokslo darbuotojams, studentams, visiems, besidomintiems Lietuvos lenkų tautinės mažumos istorija.

**Knygos bibliografiniai duomenys ir viršelio nuotrauka trečiame leidinio viršelio puslapyje.*

Netekome Antano Petrausko

2016 m. kovo 5 d., eidamas šešias-dešimt aštuntus metus, po sunkios ligos mirė buvęs Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinis direktorius Antanas Petrauskas.

A. Petrauskas departamentui vadovavo 2002 – 2008 m. Jo darbo metu Lietuvos tautinės bendrijos, Tautinių bendrijų namai sulaukė daug gerų permainų. A. Petrauskas daug rūpinosi, kad tautinės bendrijos turėtų prideramas sąlygas savo veiklai, galėtų puoselėti tautines tradicijas ir kultūrą. Jo iniciatyva Tautinių bendrijų namuose buvo atlikti didelio masto remonto darbai, kas leido žymiai pagerinti tautinių bendrijų veiklą. A. Petrauskas savo energija, nuoširdumu, atkaklumu, sugebėjimu siekti užsibrėžto tikslo užkrėsdavo bendradarbius, tautinių bendrijų lyderius. Jo kabineto durys visada buvo atviros visiems. Čia atvykę žinojo, kad bus atidžiai išklaustyti, suprasti, palaikyti,

sulauks patarimo ar pagalbos. A. Petrauskas ir pats dažnai dalyvaudavo tautinių bendrijų renginiuose, Tautinių bendrijų tarybos posėdžiuose, kur jo autoritetinga nuomonė buvo svarbi sprendžiant aktualius tautinėms bendrijoms klausimus. A. Petrauskas nepamiršdavo paskatinti, padėkoti žmonėms už gerą darbą. Jo iniciatyva buvo įsteigti Tautinių mažumų ir išeivijos departamento aukso ir sidabro Garbės ženklai „Už nuopelnus“, kuriais jis apdovanojo daugelį tautinių bendrijų atstovų. A. Petrausko vadovavimo departamentui metu pradėti rengti konkursai ir teikiamos premijos už tarpkultūrinio dialogo skatinimą ir sklaidą visuomenės informavimo priemonėse, o taip pat teikiamos premijos tautinių bendrijų atstovams už gimtosios kalbos puoselėjimą.

A. Petrauskas buvo šiltas, tolerantiškas žmogus, patrauklus savo asmeninėmis savybėmis. Jo šviesus atminimas išliks mūsų atmintyje.

Tautinių bendrijų namai

NAUJOS KNYGOS

Atgimė dingę pėdsakai

Marijampolės leidykla „Piko valanda“ išleido istorinių apybraižų knygą „Dingusios tautos pėdsakai. Iš Vilkaviškio žydų kultūrinio paveldo“.* Knygos sudarytojas, buvęs ilgametis Vilkaviškio krašto muziejaus direktorius istorikas Antanas Žilinskas pateikia įdomios ir kruopščiai surinktos informacijos apie Vilkaviškio žydų gyvenimą, pasakoja apie lietuvius, gelbėjusius žydus nuo mirties karo metais, dalinasi savo prisiminimais apie iš šio krašto kilusių žydų keliones į gimtinę ieškant savo šaknų. Knygoje atgimė buvusio ir dingusio pasaulio vaizdai.

Leidinyje spausdinami ir žydų išpūdžiai iš apsilankymo gimtinėje, ir paties knygos sudarytojo išpū-

džiai apie jo ir jo bičiulių kelionę į Izraelį, jame atrandant buvusius vilkaviškiečių pėdsakus. Taip pat nemažai dėmesio skiriama iš Vilkaviškio krašto kilusiems žydų kilmės menininkams prisiminti.

Vilkaviškyje žydai apsigyveno XVI a. Antrojo pasaulinio karo išvakarėse mieste ir apylinkėse gyveno 3 609 žydai, tai sudarė 45 proc. visų gyventojų.

Gausios žydų bendruomenės gyveno Kybartuose, Virbalyje ir Pilviškiuose.

Dauguma žydų užsiėmė prekyba ir amatais, nedidelė dalis vertėsi žemdirbyste ir sodininkyste. Vilkaviškyje veikė nemaža šepėčių gamybos įmonė, kurioje dirbo daug darbininkų žydų.

Vilkaviškio žydų bendruomenė gyveno aktyvų, socialinį, ekonominį ir kultūrinį gyvenimą. Jie turėjo sinagogą, bendruomenės ir senelių namus. Veikė daug žydiškų švietimo įstaigų: profesinė, pradinė hebrajiška mokykla, gimnazija.

Miesto žydai siejo save su Lietuva – nemažai žydų tarnavo Lietuvos kariuomenėje.

1941 m. vasarą ir rudenį buvo išžudyti beveik visi Vilkaviškio žydai. Tragišką žydų istoriją Antrojo pasaulinio karo metais šiandien primena dvylika kapaviečių įvairiose rajono vietose.

**Knygos bibliografiniai duomenys ir viršelio nuotrauka trečiame leidinio viršelio puslapyje.*

Lyviai – Latvijos autochtonai

Daugelis mūsų, be abejo, yra girdeję apie Latvijoje gyvenančius lyvius. Tačiau nedaug kas žino dramatišką šios mažos tautelės istoriją ir kovą dėl išlikimo.

Lyviai – seniausia Latvijos tauta, autochtonai, kurių protėviai, kaip manoma, atsikėlė čionai 3000 metų prieš Kristų anksčiau negu baltų protėviai.

XII-XIII a. pradžioje lyvių, kurių tada galėjo būti apie 20 tūkst., žemes nukariavo kalavijuočių ordinas.

Amžiams bėgant lyvių vis mažėjo. XX a. pradžioje iš viso tebuvo likę tik 2000 lyvių tautybės žmonių ir tik Kurše.

Po Pirmojo pasaulinio karo susikūrusi Latvijos valstybė globojo lyvius. 1923 m. įkurta Livonijos sąjunga. Sukurta ir tautinė jų vėliava – žalios, baltos ir mėlynos spalvos juostos. 1931 m. pradėtas leisti žurnalas „Livli“.

Tačiau lyvių skaičius ir toliau mažėjo. Po Antrojo pasaulinio karo, 1948 m. Latvijoje buvo likę tik apie 500–600 lyvių. Dalis jų žuvo per Kuršę vykčius aršius Vokietijos ir

Sovietų Sąjungos armijų mūšius, o kita dalis pabėgo į užsienį. 1959 m., pagal sovietinę statistiką, lyvių buvo 200, bet manoma, kad realus skaičius buvo apie 500.

Per gyventojų surašymą 1970 m. lyviai nebuvo skaičiuojami. Sovietiniais laikais daugelis lyvių buvo priversti išsikraustyti iš savo gimtųjų vietų, nemažai jų persikėlė į Rygą.

1990 m. jau tik 35 žmonės galėjo šnekėti lyvių kalba, o vos 15 – laisvai.

1991 m. Latvijos vyriausybė priėmė nutarimą sukurti lyviams specialų regioną jų tradiciniuose kaimeliuose šiaurės Kurzemėje, kuris lyvių kalba vadinamas Līvod Randa, reiškiantis „lyvių pakrantė“. Ji pripažinta valstybės kaip saugoma lyvių kultūros ir istorijos teritorija. 1991 m. lyviai, be latvių, pripažinti kaip Latvijos autochtonai ir remiami valstybės ugdyti ir plėtoti savo kalbą bei kultūrą. 1992 m. lyviai atkūrė laikraštį „Livli“. Stiprėjant nacionaliniam juidėjimui 1994 m. įkurtas lyvių kultūros centras. Dar po metų lyvių kalbos pradėta mokyti Latvijos universitete.

Šiuo metu lyviai turi penkis folkloro ansamblius. Internete veikia tinklalapis, kuriame galima susipažinti su dramatiška lyvių istorija ir pasiklausyti autentiškos jų kalbos.

Dabar pasaulyje yra keli šimtai žmonių, laikančių save lyviais, tačiau vos vienas kitas gali pasigirti išmokęs savo gimtosios kalbos iš tėvų.

Ar išliks lyviai ir jų kalba? Ar jų neištiks prūsų ir daugelio kitų tautų pasaulyje likimas?

Lyvių istorija nuteikia optimistiškai. Kadaisė po didžiųjų Europoje siautusių epidemijų pakrančių lyvių kaimeliuose tebuvo likę tik dešimtys lyviškai kalbančių gyventojų. Tačiau po pusantro šimtmečio juos vėl buvo galima skaičiuoti tūkstančiais. Dabar visiškai kiti laikai – labai svarbus metas Baltijos šalių žmonėms. ES atneštas saugumas ir stabilumas turėtų padrasinti lyvių palikuonis išsaugoti savo identitetą. Taigi, kas žino, galbūt kada nors pakrančių gyventojų kalba vėl skambės senuosiuose lyvių kaimeliuose

SUMMARY

Freedom Was Defended by Lithuanian People of Various Nationalities. This year we commemorate the 25th anniversary of the tragic events of 13 January 1991. A quarter of century ago, the evil empire, which was already leaving the stage of history, attempted suppressing, by means of brutal military force, the quest for freedom of Lithuanian people and reinstating the totalitarian regime. Tanks, combat vehicles and fully armed paratroopers were sent against unarmed people, who gathered together to protect the word of freedom at the TV tower and radio and television centre. Fourteen defenders of freedom were

killed and hundreds were injured. But the unity of Lithuanian people and their determination to defend freedom, democracy and State were stronger than the armour of tanks. Among the defenders of freedom there were people of various nationalities, who were unified by their only desire - to defend their homeland Lithuania.

A. Jakubauskas, D. Kurmilavičiūtė. Numerous New Discoveries to Be Made in the Field of Tatar Studies. Tatar Community in Lithuania, existing for nearly seven hundred years, has had many famous scientists, inventors, artists and public figures. There are books written about them and encyclopaedic articles published. History of the community itself is also attracting researchers. All

this is told by professor of Mykolas Romeris University and the chair of the Tatar Community in Lithuania Dr. Adas Jakubauskas.

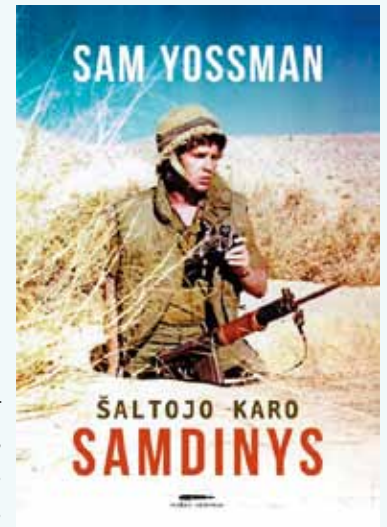
H. Kobeckaitė. Tolerance - a Life Rule to Be Learned by Everyone. In 2014, when I received the first Equality and Diversity Award in Lithuania for life-long fostering of tolerance, I somehow started asking questions: where the tolerance originates from and what it means in general? At first glance it seems to be a universally known and self-evident thing, which is easiest to be simply declared. But after getting deeper into its substance and especially into the processes taking place today, one will see that the answer is not that simple.

Naujos knygos

Dingusios tautos pėdsakais. Iš Vilkaviškio žydų kultūrinio paveldo. Istorinės apybraižos. Antanas Žilinskas. Marijampolė. Piko valanda. 2015. 175 p., iliustr., faks., portr.. – Aut. nurodytas antr. lapo kt. pusėje. Santr. angl. Tiražas 500 egz.

p. 27

Sam Yossman. Šaltojo karo samdinys. Prisiminimai. Vilnius. Mažoji leidykla. 2016. 370 p., iliustr.

Semas Josmanas (Sam Yossman) – litvakas, buvęs BBC radijo laidų vedėjas, žurnalistas, vertėjas, karys, keliautojas – aprašo pokario Vilnių, neformalias jaunimo grupes sovietų Lietuvoje ir SSRS, pasakoja, ką patyrė gyvendamas ir dirbdamas Izraelio kibucuose, dalyvaudamas JomKipuro kare 1973 m. Knygos centre – Šaltojo karo laikai, dramatiški pabėgėlių likimai, darbas BBC „Rusų tarnyboje“.

p. 14

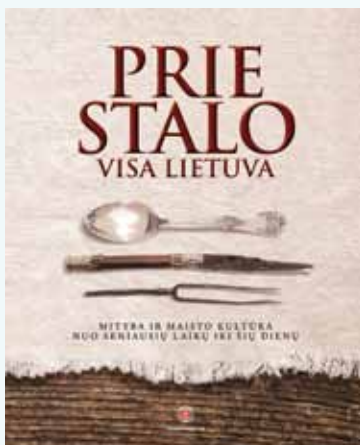

Bibliografia druków w języku polskim wydanych na Litwie od 1944 do 2014 roku. Leidinių lenkų kalba, išleistų Lietuvoje nuo 1944 iki 2014 metų, bibliografija. Библиография печатных изданий на польском языке, опубликованных в Литве с 1944 по 2014 год. Zdzisław Gębołyś. Wilno. Stowarzyszenie Naukowców Polaków Litwy. Sosnowiec. Progres. 2015. 422 p. Santr. liet., angl., rus. Tiražas 130 egz..

p. 26

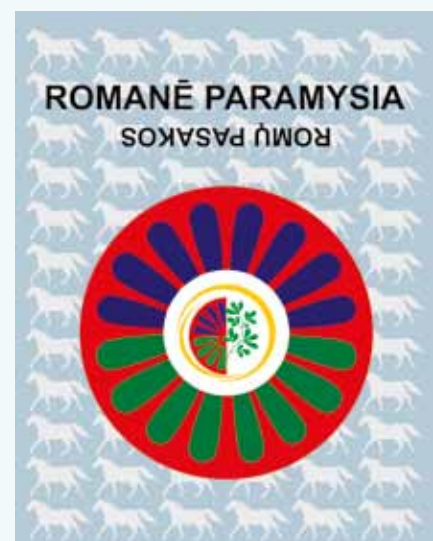
Romų pasakos. Romanų paramysia. Sudarytojos Vida Beinortienė, Daiva Tumasonytė. Panevėžys. 2016. 259 p., iliustr. Virš. antr. Romane paramysia. Gretut. tekstas liet., romų k. Tiražas 200 egz.

p. 22

Prie stalo visa Lietuva : mityba ir maisto kultūra nuo seniausių laikų iki šių dienų. Redaktorė Daiva Dmuhovska. Kaunas. Terra publica. 2015. Vilnius : BALTO print. 239 p., iliustr., faks., portr.. Tiražas 2000 egz.

p. 14

Duonos šventė Tautinių bendrijų namuose

Vasario 19 d. vakarą Tautinių bendrijų namai kvėpėjo įvairios duonos kvapais. Čia vyko tradicinė tautinių bendrijų duonos šventė. Ši šventė, pirmą kartą vykusi prieš penkerius metus, jau tapo gražia tradicija, kuri kasmet suburia vis gausesnį būrį dalyvių

Tautinių mažumų departamento prie LRV nuotraukos

ISSN 2029-7394

9772029739001